

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Kroupová

**Využití výtvarných a relaxačních činností při práci s
pacienty na oddělení dětské chirurgie**

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED PART TIME STUDIES

2018-2019

BACHELOR THESIS

Lucie Kroupová

**The usage of an art and a relaxation activities in working
with patients in the department of pediatric surgery**

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Lucie Kroupová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Dušaně Chrzové, Ph.D. za odborné vedení, dobré rady, nápady a za vstřícnost při konzultacích mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je věnovaná problematice práce s dětským pacientem, konkrétně na oddělení dětské chirurgie v Pardubicích. Zaměřuje se na využití výtvarných a relaxačních činností při práci s pacienty v takto atypickém prostředí.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda výtvarné a relaxační činnosti pomáhají dětskému pacientovi při pobytu v nemocnici a vytvořit zásobník výtvarných a relaxačních činností, které se budou moci využít na takto specifickém místě s mnoha podmínkami.

Teoretická část je zaměřena na výtvarná stádia kresby dítěte, výtvarné a relaxační techniky. V praktické části jsou popsány výtvarné a relaxační činnosti při práci s dětským pacientem a rozebrané dotazníkové šetření se zaměřením na rodiče dětských pacientů a jejich pohled na práci pedagogů a využití jejich výtvarných a relaxačních prostředků.

Klíčová slova

Dítě, emoce, motivace, relaxační techniky, relaxace, výtvarné techniky, činnost, tvořivost, zdraví

Annotation

The bachelor thesis is devoted to the issue of working with a child patient, namely from the Department of Pediatric Surgery in Pardubice.

It is focused on usage of creative and relaxing activities during therapy in an atypical environment.

The aim of this thesis is find out whether the mentioned activities are able to enhance conditions for children for staying in the hospital. What is more whether they are useful in creating a reservoir of these activities, which can be used in such a specific place with different conditions.

The theoretical part is focused on the artistic stage of the child's drawing, art and relaxation techniques.

In the practical part are described an art and a relaxation activities in work with a child patient. They analyzed parent's view on the teachers work and approaches by questionnaire survey.

Keywords

Activity, art techniques, creativity, emotion, health, child, motivation, relaxation techniques, relaxation.

ÚVOD	8
1 ŠKOLY PŘI NEMOCNICI	9
1.1 Historie škol při nemocnici.....	9
2 DÍTĚ A KRESBA	11
3 VÝTVARNÉ TECHNIKY	14
3.1 Kresba	15
3.2 Malba	17
3.3 Grafika	17
3.4 Prostorová a plastická tvorba.....	20
3.5 Netradiční výtvarné postupy	21
4 RELAXACE POMOCÍ VÝTVARNÝCH TECHNIK	22
4.1 Relaxační příběh	23
4.2 Dechová cvičení.....	26
4.3 Relaxace s hudbou	27
4.4 Jóga a pomalá pohybová cvičení	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 I. ČÁST VÝZKUMU	32
5.1 Uvedení do problematiky orientované části bakalářské práce.....	32
5.2 Cíle prakticky orientované části bakalářské práce.....	32
5.3 Metody výzkumného šetření.....	33
6 VÝTVARNÉ A RELAXAČNÍ ČINNOSTI	34
7 II. ČÁST VÝZKUMU	43
ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
SEZNAM ZKRATEK	61
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	62
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je využití výtvarných a relaxačních technik u pacientů oddělení dětské chirurgie v Pardubicích. Cílem práce je vytvořit zásobník výtvarných a relaxačních činností, které se mohou využít v takto specifickém prostředí. Teoretická část bakalářské práce obsahuje kapitolu s názvem Vývojová stádia kresby dítěte, několik dalších kapitol, které popisují nejen výtvarné techniky, jako například kresbu, malbu, grafiku a několik netradičních výtvarných technik, ale také odvětví relaxačních technik a několik dalších kapitol, které jsou věnovány relaxačním příběhům, dechovým cvičením, relaxaci s hudbou a muzikoterapie, józe a relaxaci s vizualizacemi. Teoretická část přibližuje danou problematiku a její vývoj z historie až do dnešní doby.

Praktická část popisuje průběh výtvarných a relaxačních činností a jejich realizaci na pracovišti oddělení dětské chirurgie v Pardubicích. V neposlední řadě vykazuje výsledky dotazníkového šetření zaměřené na rodiče dětských pacientů, jejichž vyhodnocení je znázorněno pomocí grafů souvisejících s dotazníkovým šetřením na oddělení dětské chirurgie v Pardubicích. V přílohách této bakalářské práce jsou umístěny nejen samotné výtvary jednotlivých pacientů při využití technik výtvarných, ale také relaxačních technik.

1 ŠKOLY PŘI NEMOCNICI

Školy zřizované při nemocnicích jsou spolu se školami při dětských léčebnách a ozdravovnách jsou zařazeny do kategorie „škol při zdravotnických zařízeních“ a mají poskytovat pravidelnou, odbornou, výchovnou a vzdělávací péči hospitalizovaným dětem. Jsou typem speciálních škol a vzdělávají děti, které jsou umístěny v nemocnici.

Školy při nemocnicích zajišťují právo dětí na vzdělání. Právo dítěte na vzdělání je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte, Chartě práv hospitalizovaných dětí i v Základní listině práv a svobod. Činnost základních i mateřských škol při nemocnici umožňuje zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). V mateřské a základní škole při nemocnici se mohou vzdělávat žáci se zdravotním oslabením nebo žáci dlouhodobě nemocní umístění v tomto zdravotnickém zařízení, pokud to jejich zdravotní stav umožňuje. K zařazení do školy při zdravotnickém zařízení se vyžaduje doporučení ošetřujícího lékaře a souhlas zákonného zástupce žáka. Rozsah a organizaci výuky žáka určuje ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem. Dle svých možností mohou základní školy při nemocnici poskytnout individuální konzultace ve všeobecně vzdělávacích předmětech i žákům středních škol (*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*, online, cit. 2018-12-14).

1.1 HISTORIE ŠKOL PŘI NEMOCNICI

Školy při nemocnicích mají v ČR dlouholetou historii, avšak dostupná literatura se o nich zmiňuje jen okrajově. Kábele (1993) uvádí, že se první snahy o zajištění výchovy a vzdělávání hospitalizovaných dětí vyskytly již v první polovině 19. století. Byl to pokus o zřízení školy při nemocnici v Brně roku 1847. Vyučování mělo být zajišťováno tak, aby děti buď pokračovaly, nebo alespoň opakovaly ty předměty, kterým byly vyučovány ve škole, a to dvakrát týdně. Tato škola ale zanikla, a ze zachovalých materiálů není zřejmé, zda vyučování bylo vůbec zahájeno. V každém případě Kábele zmiňuje lékaře MUDr. Ferdinanda Dvořáka a redaktora Jana Ohéřala-Žalkovského, kteří se u nás jako první snažili o zajištění výchovy a vzdělávání nemocné mládeže. 11 Školy při nemocnicích vznikaly později než školy při léčebných ústavech. Jako první vznikla roku 1929 škola při Thomayerově nemocnici v Praze-Krči (původně Masarykových

domovech). Zpočátku čtyři učitelky mateřské školy a dva učitelé obecné školy byli placeni magistrátem hl. m. Prahy jako správní zaměstnanci, neměli nárok na prázdniny. Později se podmínky upravily přidělením učitelského platu i prázdnin jako na ostatních školách. V roce 1949 byli všichni učitelé a vychovatelé převedeni do řad státních zaměstnanců (Plevová, 1997). V roce 1947 bylo otevřeno dětské oddělení na psychiatrické klinice v Praze. Zakladatel tohoto oddělení a dětské psychiatrie u nás, doc MUDr. Josef Apetauer, se hned od počátku staral o to, aby dětským pacientům vedle léčebné péče byla zajištěna i výchova a vzdělávání. Ke zřízení školy došlo až v roce 1948, po vydání školského zákona. Byla to první škola při dětských klinikách v Praze a měla tři třídy se 48 žáky. (Kábele, 1993) „*Teprve základní školský zákon č. 95/1948 z 21. 4. 1948 uvádí poprvé v dějinách našeho školství právo na vzdělání všem dětem, tedy i těm, které se pro nemoc nebo jiné postižení nemohou vzdělávat na školách pro zdravou mládež*“ (Kábele, 1993, s. 182). Dle tohoto zákona se kromě škol pro mládež vyžadující zvláštní péči, dnes označované jako speciální školy, zřizovali také školy pro mládež postiženou chorobami umístěnou v léčebných ústavech a ozdravovnách. Roku 1950 byla zřízena škola při I. a II. dětské klinice v Praze 2 a v roce 1951 vznikla škola při II. ortopedické klinice v Praze 2 zásluhou prof. MUDr. Otakara Hněvkovského a PaedDr. Františka Kábele, pozdějšího ředitele této školy. Na této škole byly vypracovány typy učebních plánů a programů pro vyučování dětí ležících na lůžku (např. stolky na lůžka). Ve stejném roce vznikla základní škola při zemské nemocnici u sv. Anny v Brně. V roce 1956 byla zřízena mateřská a základní škola při dětské fakultní nemocnici v Brně a ve stejném roce vznikla škola při I. ortopedické klinice v Praze 2. Ve školním roce 1961-1962 bylo v ČSSR při zdravotnických zařízeních již 218 škol se 762 třídami a 12 633 žáky. Tím se tyto školy staly druhou nejpočetnější kategorií speciálních škol V současné době u nás působí celkem 27 škol při nemocnici (Kábele, 1993).

2 DÍTĚ A KRESBA

Vývoj v dětském věku je značně propojen motorickým a kognitivním vývojem. Není striktně rozděleno, jaké části v mozku jsou ovládány pouze kognitivními či pouze motorickými funkcemi. Pohybové dovednosti a jejich vývoj vyžaduje a zároveň rozvíjí schopnost jejich kognitivních kontrol, které jsou později využívány i v různých jiných poznávacích činnostech. Kognitivní aktivity v raném dětském věku zahrnují motoriku, především pohyby rukou. Nepostradatelným předpokladem rozvoje kreslířských dovedností je dosažení jisté úrovně jemné motoriky a senzomotorické koordinace. Samotné kreslení vyžaduje především zvládnutí grafomotorických procesů, důležitých k zobrazení základních tvarů a k jejich propojení. Grafomotorika a její rozvoj se projevuje již v období čmárání a postupně i schopností zobrazit základní tvary. Aby to dítě dokázalo, musí vést čáru určitým směrem a dokázat regulovat její délku. Na konci třetího roku umí dítě nakreslit kruhový útvar a připojit k němu další čáry, čtverec a obdélník dokáže nakreslit ve 4 letech a v 5 letech již zvládá trojúhelník. Dítě si již v předškolním věku osvojí určitou pohybovou rutinu, která mu umožňuje pomocí kreslení zobrazovat známé objekty, i když často zjednodušeně a nepřesně. Na úrovni grafomotoriky jsou především závislé i formální znaky kresby, jako jsou například tloušťka čar, jejich spojení nebo velikost zobrazení. Na počátku školního věku, dozrávají i senzomotorické schopnosti, což se projeví lepším spojením jednotlivých částí kresby a větší přesností v zobrazování (Vágnerová, 2017).

Kresba dítěte se vyvíjí v závislosti na vývoji jedince, a to bez hlediska na jeho umělecké schopnosti. V některých případech je kresba velice neobratná, avšak ne vždy znamená, že by byl jedinec duševně zaostalý. Každému věku dítěte odpovídá určitý typ kresby. Dětské kresby již prošli mnoha a mnoha studiemi, které se vztahují na vývoj intelektu dítěte. Dítěti, jemuž není ani rok a bylo by rodiči podporováno k „malování“, zcela určitě by dělalo „skvrny“, a tak by mohlo být nazváno první období dětské kresby. Avšak víme, že s ohledem na výchovu, čistotu a bezpečnost „malby“ u takto malých dětí rodiče toto neprovozují.

Počátečním obdobím v kresbě dítěte je takzvaná „čmáranice“. V tomto stádiu kresby lze již leccos odhalit. Tužka je jakousi prodlouženou rukou dítěte a čáry často souvisejí s dítětem. Dítě s radostí čmárá všemi směry, aniž by tužku pozvedlo. Veselé a spokojené dítě často kreslí silné čáry, které na podkladě zaberou velkou plochu. Avšak nevyrovnané dítě tužku odhodí. Marthe Bernsová se domnívá že „dítě, které pokryje čmáranicemi celý papír, by chtělo zaujmout všechno místo v matčině srdci a jeho srdce překypuje láskou“ (Davido, 2008).

„Čárání“, tak se nazývá další období kresby v pořadí. Toto období souvisí i s rozvojem dětského intelektu. Dítě se pomocí „čárání“ snaží napodobit písmo dospělého a lépe drží tužku. U tohoto typu kresby lze již sledovat určitý záměr. Dítě však ještě neudrží svoji pozornost tak dlouho. Dítě během kresby mění svůj záměr a náměty pro danou kresbu. Často se stává, že dítě projeví námět až v závěru činnosti a podle náhodné podoby obraz pojmenovává. Mezi 2. – 3. rokem života dítěte se v dětské kresbě často projevuje takzvaný „nezdařilý realismus“, kdy dítě kreslí uzavřenou smyčku (loops) se zjevným úmyslem napodobit písmo dospělého jedince.

Důraz na přesnost se vyvíjí až s dalším stádiem dětské kresby, a tím je takzvaný „hlavonožec“. Jedno z nejznámějších stádií v dětské kresbě vůbec. Kolem třetího roku života dítěte začínají děti kreslení zvládat a obrazu dávají určitý obsah. V tomto věku se kreslí již výše zmíněný „hlavonožec“. Tato postava je znázorněna jedním kolečkem, které představuje nejen hlavu, ale také trup zepředu. K tomuto tělu přiléhají dvě čáry, jimiž jsou nohy a také dvě čáry jako ruce. Takto kreslí postavu děti na celém světě od tří do pěti let. S věkem dítěte se na postavě objevují i detaily, jako jsou například oči ve tvaru dvou koleček a ústa. Kolem pátého a šestého roku dítěte se v jeho kresbě začíná objevovat trup připojený v různé výšce. Když dítě kreslí postavu, znázorňuje většinou samo sebe. V další fázi si dítě začíná uvědomovat celé své tělo, a tak i v kresbě se projevuje více detailů, jako například vlasy, prsty na nohou a rukou.

Jako další část vývoje dětské kresby by se dala považovat „transparentnost“. Toto období spočívá v tom, že je vidět, vše co je uvnitř vyobrazeného objektu. Například kresba domu, jehož zdi jsou neviditelné a v této kresbě můžete nahlédnout, co vše se uvnitř domu skrývá. Pokud se podíváte na kresbu dítěte ve věku od pěti do sedmi let, zjistíte, že ve většině případů chybí perspektiva, pohled neodpovídá skutečnosti,

předměty jsou disproporční. Svědčí o tom, jak děti velice obtížně rozeznávají, co je vertikální, a co horizontální. Dětská kresba zobrazuje především autorův svět kolem něho samotného, jak cítí svět a používá svoji fantazii. Dítě ve fázi „sklápění“ a „transparentnosti“ kreslí především to, co zná. Dětská kresba ukazuje to, jak kolem sebe dítě svět vnímá a jak ho zná. Jedním z častých jevů je hlava nakreslená z profilu s dvěma očima. Kdybychom shrnuli veškeré části vývoje dětské kresby, jde si povšimnout toho, že dítě sice neumí psát, ale pro popis svého díla používá slova. Popisuje, co je na obrázku, i celkový děj. Popis je velice důležitý, protože díky němu spojuje řeč s grafickým projevem, aniž by odlišovalo kreslení od komentáře. V dalších stádiích si dítě více osvojí tvary a kresby se tak stávají konkrétnější, a proto v dalších fázích již není potřeba mluvený komentář (Davido, 2008).

3 VÝTVARNÉ TECHNIKY

Prostředky k vyjadřování výtvarné výchovy se postupem času utvářejí jako obdoba jazyka umění. Často jde o klasické postupy jako perokresba, malba temperou, suchá jehla. Další prostředky navazují na nynější výtvarné umění spojením s rozvojem techniky, jako například počítačová tvorba, výtvarné akce, objektová tvorba, fotografie a kinematografická tvorba. Tyto aspekty sebou nesou i několik příčin v dětském pojetí. Častý nedostatek fyzické síly a manuální zručnosti vede u dětí k nahrazování materiálů a nástrojů. U dětí je to také méně vyvinutá emotivní část a empatická stránka. Většina dětské práce je časově omezena, a tak sebou nese i improvizaci ve většině technik. Každý z postupů je nutné umět, a tak i dítě při osvojování výtvarných technik postupně dospívá. Také vztah dítěte, žáka, se vyvíjí po celou dobu výtvarného vývoje. Nejprve jde především o stopu nástroje, později se jedná o námět, v jeho obsahu hledají děti často vztah mezi okolním světem a vlastními pocity. Vztah mezi námětem a technikou, by měl projít určitým vývojem u dítěte. Ten lze uplatnit mezi 6. a 12. rokem, kde nejprve začínáme se společným seznamováním výtvarných technik, a toto seznámení je založeno na respektování osobitých diferencí v pojetí a podání techniky. Soustředění se na variabilitu užívání různých nástrojů a především dávat zřetel na vlastnosti materiálů a nástrojů ve výtvarné výchově. Spojení několika technik, například jednu výtvarnou techniku dítěti zadáme a druhou si dítě vybírá samo. Také je zajímavá samostatná volba výtvarné techniky vzhledem k vyjádření určitého námětu (Roeselová, 2003).

Kreslení lze aplikovat mnoha způsoby. Je zde mnoho pomůcek, které lze využít, avšak Komenský doporučoval pro děti předškolního věku křídlo nebo úhel. Pak v dalších letech se přidala tužka, pastelka a také voskové pastely a fixy. Obecně se uvádí, že nejmenší děti mají především na kreslení používat měkké a poddajné materiály. Takové pomůcky zanechávají lehce stopu a dovolí dítěti pracovat na větší výtvarné ploše. Dítě vyhledává především syté barvy a to černou, hnědou či šedivou. V paletě barev pro malé dítě je zbytečné odstupňování několika tónů zelené například. Víme, že dítě používá barvy ve spojení s jejich znakovým významem žlutá – slunce, zelená – strom.

Malování se objeví až tam, kde se pracuje s tekutou barvou a štětcem. Pokud dítě maluje doma, je vhodné mít samostatný kout na takové tvoření. V mateřské škole mají učitelé vždy speciální pracovní místa se zásobou barev k malování a učí děti dodržovat

to, co jinak dítě samo nedodrží. Temperové barvy se používají především tehdy, když se při malbě chce vyplnit celá plocha.

Kresba a malba tvoří přirozený základ zobrazování světa z pohledu dítěte, ale nejsou to avšak zdaleka veškeré techniky, kterými se dítě může vyjádřit. K malbě má nejbližší technika, která ke své práci používá vytrhávání papíru. Dá se použít nejen barevný, ale i potištěný papír. S útržky se pracuje a vytváří se nejen obrazce, ale i koláže.

U větších dětí je možné využívat další techniky, jako jsou otisky či protisky. K otisku se u mladších dětí hodí nejlépe rozříznutá brambora, kde lze snadno vydlabat razítko. K tisku lze použít i mnoho materiálu z přírody, jako například listy či květy stromů a rostlin. Další technikou je i modelování (Uždil, 2002).

3.1 KRESBA

Kresba je jednou z nejpřirozenějších činností. Děti často tužku pokládají za velice zajímavou hračku, kterou lze využívat mnoha způsoby. Především dítě lákají pohyby ruky s nástrojem, jeho gesta, rytmus a barevná stopa. Zajímá ho vytváření stop, linií, teček, kroužků a čmárání. Postupně čmárá více uvědoměle a zjišťuje, že stopa linií připomíná okolní svět (Roeselová, 1996).

Kresba je podstatným prostředkem vyjadřování, při kterém vznikne výsledek vyjádření v ploše, neboli v dvojrozměrném prostředí pomocí linií. Kresba jako technika se nejvíce rozděluje do dvou základních skupin, a to na suchou a mokrou. Suchá kresebná technika znamená to, že se daný nástroj nenamáčí do žádné tekutiny. Suché nástroje pro kresbu jsou tužky, pastelky, rudky, uhel či pastely. Kresba takzvanou mokrou stopou, ke které je zapotřebí tekutina, jako je tuš, inkoust, fixy, tekoucí barvy. Dále jde také využít netradičních nástrojů, jako například špejle, zubní kartáček, jehly, stébla trávy nebo prsty a podobně (Křížová, 2017).

Ze všech výtvarných technik známe vývoj kresby nejlépe. U dítěte začíná kresba nejprve u her s různými nástroji, posouvá se přes ikonografické znaky, až k volné studijní kresbě. Ve vlastním soukromí využívá kresbu k naplnění volného času. Jsou to například kresby aut, zbraní, princezen, ilustrace či výtvarné snění. U dětí se v kresbě rozlišují pouze tři základní okruhy aktivit. Prvním okruhem je kresba z představy, která vychází

z jeho příběhů, jevů či podob. Je dána především úzkou stopou kreslířských nástrojů, které dovedou zobrazit detailněji. Pokud kresba nabývá přechodů tónů a různých textur, tak ztrácí svou popisnost a nabývá až malířské měkkosti. Vyjádření skutečnosti – dítě, žák se snaží vyjádřit linie a detaily ve vztahu se skutečným světem. Poté je návrhová kresba, varianty, řešení a návrhy v další fázi přispívají k navrhování designu. Kresba tužkou je charakteristická pro lehkou a čitelnou linii. Kresbu, která je stínovaná, tedy je vyjádřena v různých stupních, je základ vrstvení, či strukturování různých linií nebo vytvoření nestejného přítlaku na tuhu. Tužková kresba se často uplatňuje v kombinaci s perokresbou či kresbou s dřívkem. Jiné kombinace technik nejsou příliš vhodné, potlačují především křehkost tužkové linie. Pro kresbu je praktičtější menší až střední formát papíru, pro kresbu figury a zátiší je vhodný i velký formát (Roeselová, 2003).

Kresba tužkou – tužka se liší především různou tvrdostí tuhy. Rozděluje se na měkké, středně tvrdé a tvrdé tvrdosti tuhy. Měkké tuhy jsou vhodné pro kresbu. U těchto tuh lze uplatnit šrafování, střídání přítlaku. U středně tvrdých tuh je vhodné vyžití pro rýsování, a v případě tvrdých tuh, ty na kresbu nejsou příliš vhodné. Zanechávají bledou stopu a se světlem nevytvářejí takový kontrast. Dalším nástrojem mohou být pastelky. Pro dítě jsou nejzákladnější a nejpřirozenější nástroj pro kresbu. Výhodou pastelek je, že se dají navzájem překrývat, prolínat a tvořit jemné přechody odstínů barev. Lze docílit i míchání barev jemným šrafováním a vrstvením na sebe. Pro mladší děti jsou vhodné silnější pastelky, které obsahují více barvy, mají silnou stopu a barvy jsou sytější. Novým trendem jsou akrylové pastelky, které jsou určeny k následovnému rozšíření vodou pomocí štětce. Další pomocník při kresbě je uhel. Uhel je rozdělen na přírodní a uhel umělý. Přírodní uhel nemá pravidelný tvar, povrch má s viditelnými letorosty dřeva, snadno se rozmazává, je velice křehký a kresbu je po ukončení nutné zafixovat. Umělý uhel má pravidelný tvar, je celkově pevnější a méně prášivý. Kresba pomocí rudky, která je z přírodního materiálu, a ten má zemitou barvu. Vyznačuje se především zemitou červeno-hnědo-černou barevnou stopou. Tento typ přírodního materiálu je vhodnější spíše pro starší děti. Rudka se dá kombinovat s uhlem, perokresbou, olejovými pastely i akvarelem, lze také použít i na vlhký podklad, kde její linka působí mírně rozpitě. Dále se pro kresbu dají využít černé, barevné tuše a fixy (Křížová, 2017).

3.2 MALBA

Dětská malba je spojením dítěte a barev. Projevuje se zde vztah, na kterém se podílí empatie, představivost, záliby v harmonii barev, směřováno k výtvarné typologii a životním zkušenostem. Dětské výtvarné cítění se projevuje různými přístupy, a to hravým, sdělným, popisným, zkrášlujícím, dekorativním, symbolickým a dalšími podobnými přístupy. V malbě se setkáváme se třemi okruhy aktivity, stejně jako u kresby. Malba z představy, malířský přepis ze skutečnosti a návrhová malba designu. Chceme-li naučit malbu dítě nebo žáka, musíme vymezit různé zkušenosti, společné s malbou, které chceme dětem či žákům předat. Zajímavé jsou pro ně hry s barvami, materiálem a nástroji k malbě. Navozování mísení nejen barev ale i odstínů, aplikace různými nástroji na různý materiál. K malbě patří i několik zajímavých typů barev jako je akvarel, pastely, olejový pastel, voskový pastel a malba temperou (Roeselová, 2003).

Nástrojem pro malbu bývá nejčastěji štětec. Rozlišujeme štětce pomocí kvality, velikosti a tvaru. Vlasové štětce, neboli kulaté jsou velice pružné, poddajné avšak pro roztírání hutné barvy se nehodí. Štětinové štětce ploché jsou velice pevné, nepoddajné a dobře se s nimi a s barvou manipuluje po ploše. Mají širokou stopu a neumožňují práci detailů.

Nyní se dostáváme k malbě akvarelem, která využívá všech barev v paletě, až na bělobu. Akvarel neumožňuje takové mísení barev jako klasická tempera. Dalším druhem pro malbu je pastel, který se liší druhy svých pojiv a to suché, mastné nebo voskové. Stopa pastelu se suchým pojivem se roztírá, stopa voskového a mastného pastelu zůstává stejná. Na barevnost pastelu působí i podkladový papír, který pod malbou prosvítá (Křížová, 2017).

3.3 GRAFIKA

Grafika a její hlavní znaky jsou rozmnožování výtvarných prací, které využívají postupu tisku z výšky, z hloubky nebo z plochy. Mnoho různých druhů tisku se obvykle omezují na jednodušší řešení v černobílém provedení. Na některé grafické techniky a jejich barevné provedení je potřeba více času, a tak se v klasické výtvarné výchově na základních školách moc neobjevuje.

Rozdělení grafiky má několik skupin, nejprve zde zmíníme rozdělení na grafiku volnou, užitou, reprodukční a dekorativní. Volná grafika vyjadřuje základy grafického vyjádření, je to též grafika umělecká, která je zcela mentálním vlastnictvím svého tvůrce. Umělec formuje dílo dle vlastní volné představy, jeho je námět, myšlenka i provedení. Díla mají nejbliže k obrazům. Do volné grafiky patří nejhodnotnější díla, jelikož vznikají bez vnějších vlivů. Užitá grafika je k praktickým účelům. Patří sem novoročenky, pozvánky, svatební oznámení, ale i plakáty, knižní obaly apod. Jelikož všechny tyto obory jsou nejen jako původní grafika, je zde třeba rozlišovat mezi díly, která vznikla grafickými technikami, a obyčejnými tisky z tiskárny. Reprodukční grafika je dle cizí předlohy. Ve starším písemnictví je možné zaznamenat názor, že tato skupina grafiky je méně cenná a v principu není hodna pozornosti. Tento názor již není zastáván a neodpovídá nesmírnému významu, který měla reprodukční grafika v dobách před vynalezením fotografie pro vývoj umění. Nejlepší malíři si vždy vážili oněch „řemeslníků“, kterým svěřovali svá díla k rozšíření v grafickém přepisu. Dekorativní grafika je vžitý název, který je vlastně nesprávný. Dnes bychom tuto skupinu grafiky mohli pojmenovat ilustrace. Jsou to díla, která byla původně součástí nějakého knižního díla, a doprovázel je text. Do této skupiny patří například grafika květin, ptáků, pohledy na města (jimž se říká veduty), scény z vesnického života a mnohé jiné (Roeselová, 2003)

Dalším rozdělením dle typu tisku je dělení grafiky na tisk z výšky, z plochy a hloubky. Tisk z výšky funguje na principu otisku částí, které vystupují do výšky. Vyhlobená místa se již neotisknou a barva se nanáší na místa, která jsou výše. Mezi základní tisky z výšky řadíme dřevoryt, linořez a linoryt, avšak existují techniky, které se dají lépe využít při práci s dětmi a jsou na bázi tisku z výšky též. Jsou to například papírořezy, plastelínoryt, sádroryt, slepotisk, tisk z hliněného plátu, tisk z koláže, tisk z muchláže. Dalším typem grafiky je technika tisku z plochy. Monotyp je postup práce, který umožňuje množit kresbu či malbu, ale pouze jedenkrát. Z hlediska podle barev, materiálů a způsobu práce dělíme tento monotyp na kresebný či temperový. Kresebný monotyp se provádí za pomoci tužky 6B, uhlu, rudky či suchého pastelu. Otisk se pak provede tak, že provedeme kresbu a poté na další papír nanese lepidlo ve spojení s vodou, papír provlhčíme a pak přiložíme na kresbu. Poté vyvíjíme tlak rukou či válečkem a během krátké chvíle máme vytvořený otisk. Temperový otisk uvádíme do praxe tímto způsobem – s barvami musíme

pracovat velmi rychle, protože rychle zasychají. Barvy nanášíme na skleněnou destičku či fólii a poté můžeme barvy i proškrabávat. Pro otisk lze podle hustoty barvy využít suchý papír, či papír provlhčený. Při tiskání neklademe příliš tlaku na otiskovanou plochu. A jako poslední druh v řazení grafických technik máme tisk z hloubky. Tento typ tisku je založen na vyrytí daného námětu do plochy a poté zatřením barvy do vyrytých míst. Tisk se provádí v tiskařském lisu, a po tisku je otisknuto místo, které bylo vyryto. Pro tento typ tisku se využívají techniky jako suchá jehla, mědiryt, ocelorytina.

Širokou škálu v grafické tvorbě tvoří přípravné grafické techniky, které se dají lehce využít při práci s dětmi. Přípravné grafické techniky využívají širokou škálu výtvarných činností. Bez jakýchkoliv známek zručnosti či fyzické zdatnosti mohou děti získat první zkušenosti s grafikou. Přípravné grafické techniky se nereprodukuje tiskem. Jsou to například gumotisky, mohou být jednobarevné či vícebarevné. Tento typ grafické přípravné techniky je založen na práci s klovatinou a barvami. Místa pokryta klovatinou zůstanou nebarevná. Dalšími technikami jsou hry s otisky a jimi jsou například frotáže. Frotáž je založena na poznávání povrchů. K získání frotáže nám stačí zajímavý povrch a tenký typ papíru. Poté přejíždíme například rudkou po papíru a za malou chvíli získáme otisk povrchu. Další, velmi oblíbenou přípravnou technikou k tisku je takzvaný rezerváž zmizíkem. Při této práci je potřeba pouze pokrytá plocha inkoustem a poté práce se zmizíkem. A v neposlední řadě je technika odkrývání na voskovém podkladě. Na čtvrtku se nanese silná vrstva voskového pastelu, který se poté zakryje černou tuší. Do zaschlé černé plochy poté ryjeme rycím náčiním – například špendlíkem či párátkem (Křížová, 2017).

Současná doba přináší nové a novější přístroje, které lze využít pro novou práci s grafikou ve výtvarné výchově. Jednou z nových výtvarných grafických technik je takzvaná xeroxová grafika. Xeroxová grafika umožňuje naskládání předmětů, různé materiály, texty a jiné věci. Xerox umožňuje okamžitě vyřešit různé variace, ale lze jej využít i pro archivaci kresby či malby. Formy tisku jsou dány možnostmi daného xeroxu nebo skládání otisků do větších děl. Moderní grafickou tvorbou je i počítačová grafika. Je vhodná pro všechny typy lidí i pro ty, kteří nejsou příliš výtvarně nadaní. Proces práce při počítačové grafice umožňuje rychlou změnu motivu, tvarů, barev, linií. Dokáže

animovat pohyb, rozfázovat pohyb a řeší především úkoly užití grafiky (Roeselová, 2003).

3.4 PROSTOROVÁ A PLASTICKÁ TVORBA

Hmatové zážitky jsou pro nás od narození zajímavé, avšak díky vizuálnímu vnímání se z našeho světa vytrácejí. Hmatově neboli hapticky podnětných materiálů se dítě chopí živelně, hníte je a modeluje. Nejprve u dítěte pozorujeme modelování figurálního typu a později se jeho modelování zaměřuje i na jiné náměty. Například předměty v jeho okolí, přírodniny, plastické studie podle skutečnosti nebo nefigurální vyjádření pocitů a jeho představ. Prostorová tvorba vychází ze tří základních okruhů výtvarných činností, a to je modelování, tvarování a konstruování, kde se dítě či žák chopí různých materiálů, pracuje s různými povrchy a uchyluje se k různým objemům. Proměňování prostoru dítě přitahuje. Buduje skryše, hnízda, konstruuje ze stavebnice. Učí se soustředit na tvar, jeho proporce, na směry ploch a jejich hrany. Aby vše dítě sladilo, pravidelně otáčí plastikou ze všech stran a úhlů a pozoruje jeho siluetu. K prostorové tvorbě využíváme řadu materiálů, kombinujeme je a komponujeme jimi v prostoru (Roeselová, 2003).

Modelování je velmi častou výtvarnou technikou v prostorové tvorbě. Modelovat je možné z hlíny, sádry, moduritu, plastelíny či slaneho těsta. Modelování z hlíny je nejčastějším a nejvhodnějším způsobem jak začít s prostorovou plastickou tvorbou. Tato hlína je na začátku bez jakéhokoli tvaru, a tak dítěti umožňuje volnou práci a nabízí práci s vlastní představou a fantazií. Po modelování se můžeme zmínit o dalším typu vhodném pro prostorovou tvorbu, a tím je tvarování. Tvarování je výtvarný postup, který pracuje s papírem, igelitem, drátem a dalšími podobnými materiály. Materiál, který je při tvarování použit nabízí své základní rysy, se kterými dítě může dále pracovat a tvořit (Křížová, 2017).

Konstruování je další forma prostorové tvorby ve výtvarné výchově. Konstruování přináší dítěti nenahraditelnou zkušenost, která je spojená s logickou výstavbou kompozice v prostoru. Při konstruování menších objektů záleží především na důmyslnosti stavby prvků. V objektech z velkého počtu prvků vzniká role rytmického opakování a nese v sobě posouvání prvků, překlápění, postupující rotace a jiné (Roeselová, 2003).

3.5 NETRADIČNÍ VÝTVARNÉ POSTUPY

„Smyslné prožívání netradičních výtvarných postupů vyžaduje aktivitu a přirozenou spontaneitu. Aby učitel vytvořil potřebnou atmosféru, musí podporovat vnitřní sebejistotu dětí a získat si jejich plnou důvěru“ (Roeselová, V., 1996, s. 200).

Pro výtvarnou praxi ve školách se často využívá jakéhokoliv papíru, dá se využít cokoli: jízdenky, účtenky, noviny a jejich texty, papírové skládačky, obaly a další papírové věci. Děti je poté mohou volně použít pro dokončení kresby či malby, se kterou tematicky souvisejí. Jindy je můžeme využít při kolážích. Můžeme využít i tištěné písmo pro doplnění textu v obraze. Písmo tištěné lze využít také ke zkoumání geometrických tvarů, k různému pokrývání malby či kresby, ke zkoumání tvaru a velikosti (Roeselová, 1996).

Nezvyklé způsoby práce ve výtvarných technikách se objevují ve třech oblastech. Ve zkoumání netradičních materiálů, nástrojů a postupů, ve vytváření objektů, prostředí a prožívání u výtvarných akcí. Při zkoumání netradičních nástrojů, postupů a materiálů se objevuje v hravých činnostech, experimentování i ve volné tvorbě (Křížová, 2017).

Netradiční výtvarné postupy jsou především experimenty a hledání něčeho podnětného a zajímavého. Výtvarný projev může vyjadřovat svět tak jak je, ale s netradičními výtvarnými postupu lze především ukázat svět tak, jak svět chápeme, a jak je svět prožíván člověkem (Cikánová, 1997)

4 RELAXACE POMOCÍ VÝTVARNÝCH TECHNIK

Pod pojmem relaxace si každý můžeme vybavit něco jiného. Každý relaxujeme odlišně. Někdo rád sportuje, někdo čte knihu, jde na jógu, pro jiného je relaxací domácí práce. Každý člověk si najde to své, při čem se cítí dobře, uvolní se.

Termínem „relaxace“, který vychází z latinského slova „relaxare“ (re= znovu a latus= volný) se v psychologii zdraví chápe, jako záměrné uvolňování, a to nejen po stránce psychické ale i fyzické (Křivohlavý, 2001).

Podle Pugnerové a Konečného (2012) se v psychologii pod pojmem relaxace rozumí psychická činnost, která je zaměřená na dosažení harmonie těla a duše. Když se člověk naučí dostatečně relaxovat, lépe odolává stresu, není tak frustrovaný, má vyšší míru tolerance a jen tak ho něco nerozruší. Relaxace je především o uvolnění svalů. Použit můžeme mnoho technik a záleží jen na nás, jaká nám bude vyhovovat a jakou techniku použijeme.

Relaxační techniky se obecně nazývají psychofyzické, protože uvolňují svalové a fyzické napětí a regulují rytmy. Dochází tím tedy k uvolnění psychického i psychofyzického napětí. Když je člověk rozrušen, tak podvědomě napíná svaly, tyto svaly uvolní, a tím tělo zbavuje hněvu a úzkosti. Pokud není psychické napětí uvolňováno, zpomaluje uvolňování duševních procesů. Zvýšení únavy, má také vliv na pozornost, paměť a myšlení. Relaxací tedy navozujeme duševní klid, který uklidní a navozuje harmonickou činnost orgánů, což opět ovlivňuje psychický stav. Vytváří se tedy pozitivní kruh ovlivňování, kdy se fyzický stav podílí na ovlivňování psychiky, a tak zpětně působí na fyzický stav. Relaxační techniky se neomezují pouze na klasické relaxace, ale techniky, jako je dechová a jógová cvičení, relaxační masáže, a také s nimi související takovéto doplňující techniky, které čerpají například z muzikoterapie či arteterapie. Relaxační cvičení dělíme na relaxace psychofyzické, což jsou relaxační cvičení zaměřená na nácvik svalového uvolnění pocitu tíhy a tepla, ovládnutí dechu a sledování srdeční frekvence. Avšak tyto cvičení jsou pro děti dosti náročná. Nácvik je dlouhodobý a patří k časově náročným. Dalším z druhů relaxačního cvičení je cvičení fyziologické. Tento typ cvičení bývá často využíván u dětí. Toto cvičení často doprovází názornost a rychlá představa pocitů, napětí a uvolnění. Fyziologický typ relaxačního

cvičení se dělí na dva podtituly, a to na aktivní a pasivní. Aktivní typ je založen na aktivním střídání napětí a uvolnění svalů. Do aktivní skupiny lze zařadit cvičení jógového typu, kalanetika, strečink, automasáže. Dalším typem je pasivní cvičení. Tento typ provádíme většinou za pomoci druhé osoby. Jde především o protřepávání, potřásání, a tím se uvolňují svalové skupiny díky druhé osobě. Děti si často u tohoto cvičení představují, že jsou loutky nebo hadroví panáci, se kterým si druhá osoba může volně pohybovat. Dechová cvičení se pak dělí na klidová neboli statická a pohybová neboli dynamická (Žáčková, 2008).

4.1 RELAXAČNÍ PŘÍBEH

„Předškolní věk, je-li vrcholnou dobou fantazie, je nutně i vrcholnou dobou pohádek. Jedno patří neodlučně k druhému“ (Matějček, 2005, s. 155).

Zajisté kniha má v mateřské škole své odůvodněné místo. Nejen literární text, ale kniha jako celek dává dětem nahlédnout do kulturního světa. Zejména děti jako čtenáře ze všeho nejdříve upoutá její výtvarná stránka. Ilustrované povídky jsou pro děti atraktivní a poutavé. Dítě se zajímá o celou knihu, o obal, obrázky i celou grafickou úpravu. V každé třídě by proto měl být vyhrazen prostor pro dětské knihy. Takový prostor, kam dítě může přijít a knihy prohlížet a listovat jimi. Každou novou knihu je dobré dětem představit a ukázat. Prohlížení a čtení dětských knížek by mělo být naprosto normální, přirozenou a každodenní aktivitou v každé mateřské škole a i doma (Gebhartová, 2011).

Ve většině rodin se dětem předškolního věku čtou před spaním pohádky, i když v dnešní době jdou knížky spíše do pozadí a prosazují se elektronické pomůcky. Pokud opravdu rodiče svým dětem čtou nejrůznější texty, pohádky, příběhy, povídky, o kterých si myslíme, že děti mohou zajímat, a tím se snažíme své děti ke čtení motivovat. Dítě poslouchá, vnímá a představuje si čtenou situaci a zapojuje svojí fantazii. Nachází se v jemu příjemném a blízkém prostředí. I děti nesoustředěné a s ADHD se v tyto momenty umí uvolnit a poslouchat čtenou povídku. Svou roli sehrává také obsah, který dětem čteme. Ve chvílce uklidnění a před spaním nebudeme předčítat strašidelné povídky, které mohou děti děsit, a tím navodit následky do budoucího života. Snažíme se o čtení pohádky s dobrým koncem a hodnými postavami. Čtením u dětí rozvíjíme jejich fantazii,

představivost a rozšiřujeme tak jejich slovní zásobu. Čteme spoustu nových slov, dítě tak obohacujeme. Pravidelným čtením přispíváme u dětí k tvorbě žádoucích návyků a norem chování, které mu mohou pomoci v jeho utváření pohledu na svět. Přijímají za své to, co se u nich doma v rodině děje, rodinné rituály. Když dítě bude navyklé na čtení pohádek před spaním, je z části možné, že tento návyk ponese i do budoucích let a ve své dospělosti bude číst před spaním i svým dětem (Matějček, 2005).

Učitel nebo člověk, který dítěti předčítá, nese velký význam v interpretaci. Samozřejmě velkou roli hraje autor knihy a samotný příběh, ale na předčítání závisí způsob podání a interpretace. Mluvíme zde o tom, jakým stylem předčítá, přednáší a daný příběh prožívá. Záleží na jeho mimice, gestikulaci, jak při předčítání sedí. Jde i o jeho interpretaci, výraz a hlasitost četby - to všechno může ovlivňovat způsob, jakým bude náš malý posluchač celý příběh vnímat. Badegruber (1994) nám udává hned několik vhodných pokynů pro předčítání:

- 1) Důležitým faktorem pro správné předčítání: najít a vyhledat to správné a útulné místo k sezení. V mateřské škole to může být nějaký čtenářský koutek, kde si s dětmi můžeme sednout na koberec, například v kruhu. Pedagog může sedět i na židli a děti ho mohou pozorovat z koberce.
- 2) Je důležité správné osvětlení, při prudkém slunci můžeme stáhnout žaluzie, také můžeme zavřít okna, aby nerušil hluk z ulice.
- 3) Pedagog, nebo předčítáč by měl sedět na takovém místě, aby ho všichni malí posluchači zřetelně a dobře slyšeli.
- 4) Čtení by mělo probíhat v takovou chvíli, kdy víme, že nebudeme při vyprávění, čtení rušeni žádným šumem, odchody a příchody. Také bychom měli vědět, že na předčítání máme dostatek času, abychom čtení nemuseli uspěchat.
- 5) Při čtení je důležité nechat posluchači prostor pro jeho fantazii, neovlivňovat posluchače přesměřovanou gestikulací a přidáváním důrazu na hlase. Pokud budeme až moc gestikulovat a zvyšovat hlas můžeme tak narušit posluchačovu fantazii a představivost, avšak není vhodné číst příliš monotónně, protože monotónní čtení posluchače uspává.

Po konci předčítání může příběh naladit některé děti přemýšlet. Jiné naopak může nechat bez odezvy. Pokud by někdo chtěl k pohádce nebo příběhu něco říct nebo

podotknout, měli bychom mu poskytnout dostatečný prostor, aby se dítě vyjádřilo. Děti neovlivňujeme při jejich postřezích, posloucháme a nanejvýše se můžeme zeptat, jak to dítě myslelo, zda to chápeme dobře a můžeme rozvinout další aktivity k danému příběhu. Každé dítě má svůj názor, svou představu, kterou by mu nikdo neměl brát a měl by ponechat průchod dětské fantazii.

Po dočtení se s povídkou loučit nemusíme. Při výtvarné činnosti můžeme příběh, postavy nebo děj ztvárnit i na papíře nebo jakkoliv výtvarně, využít různé výtvarné techniky a spoustu materiálů. Stejně tak můžeme sehrát malé divadlo, příběh lze i zdramatizovat a dále na něm pracovat. Příběh nám může být motivací pro nějakou pohybovou hru, tanec, jakékoliv pohybové ztvárnění. Někdy se může objevit dítě, které bude zastávat názor, že pohádka měla skončit jinak, nebo naopak, že její děj má ještě pokračovat. Zde je také prostor pro rozvíjení dětské fantazie a představivosti. Některé příběhy jsou schválně ukončeny otevřeným koncem tak, aby si děti mohly vymyslet svůj vlastní závěr pohádky či povídky. Je zde také možnost přestat ve vhodné chvíli předčítat a zeptat se dětí, jak si myslí, že by pohádka mohla skončit (Badegruber, 1994).

Námětů a možností jak v mateřské škole pracovat s pohádkou a příběhem je velká spousta a záleží jen na pedagogově kreativité a tvořivosti.

Existují publikace, které jsou určeny na relaxaci, kde se objevují uklidňující pohádky či povídky. Jednou takovou je například kniha paní Else Müllerové – Příběhy z měsíční houpačky. Pohádkové příběhy v této knize nabízejí uvolnění a odpočinek. Do každé pohádky jsou včleněny formulky cvičení autogenního tréninku. Další zajímavou publikací je i Tvoření s pohádkou od autorky Leny Freyové.

Schultzův autogenní trénink je jednou z nejpoužívanějších relaxačních cvičení. Využívá se zde uklidňujícího účinku svalové relaxace. Pomocí autosugesce jsou navozovány představy klidu a stav uvolnění. V autogenním tréninku rozlišujeme dva stupně a to nižší a vyšší, kdy nižší je využívanější. Nižší stupeň obsahuje 6 částí cvičení a to: pocity tíže, navození pocitu tepla, sledování dechu, pravidelný rytmus srdce, regulace břišních orgánů, zaměření na oblast hlavy. Výhodou této relaxace je zlepšení koncentrace, krátkodobé osvěžení, sebekontrola a zvýšená výkonnost (Míček, 1984).

Formulky autogenního tréninku jsou zahrnuty a zakomponovány do průběhu každého pohádkového děje ve zmíněné knize.

Pohádky mají bezprostředně uklidňující vliv na nervový systém. Taktéž pozitivně ovlivňují psychosomatické poruchy. Dýchání se normalizuje, uvolňuje se vnitřní neklid, a proto jsou vhodné pro děti s ADHD. Příběhy z měsíční houpačky jsou přiměřené dětskému věku. Všechny mají šťastný konec a rozuzlení, který pokládáme za důležitý předpoklad pro klidný spánek na dobrou noc. Žádná z pohádek není strašidelná ani děsivá. Jazyk je srozumitelný i pro děti mladšího věku.

S touto knižní pomocí jsou děti lehce a laskavě vtahovány do děje každé pohádky, a tím získávají větší schopnost samostatně jednat. Proto můžeme říci, že tyto Příběhy z měsíční pohádky nám mohou být praktickým pomocníkem pro děti při zvládnání všedního dne (Müllerová, 1998).

4.2 DECHOVÁ CVIČENÍ

Dechové cvičení začíná jako každá relaxační technika v určité poloze. Je důležité vybrat vhodnou relaxační techniku. Víme, že polohy, ve kterých ležíme, jako na břicho nejsou vhodné, protože je neomezené dýchání nosem. Břicho a hrudník jsou stlačeny a dýchání je neplnohodnotné. Pokud však chceme zvolit polohu na břicho, je nutné podložit čelo zkříženými rukama. Vhodné jsou i polohy, při nichž dítě vzpřímeně sedí či sed na patách, kdy si můžeme polštářkem vypodložit část mezi lýtky a hýžděmi. Nejčastěji využívaným a oblíbeným je leh na zádech s mírně pokrčenými koleny. Každý by si měl vybrat pozici, která mu je pohodlná a bude mu dovolovat se plně soustředit na dechové cvičení.

Na začátku po výběru polohy se soustředíme především na tok dechu. Několik volných hlubších nádechů a výdechů. Ze začátku se soustředíme především na takzvané statické dechové cvičení, pohyb s dechem přidáváme později. Dechová pauza – tak se nazývá soustředění na tři hluboké nádechy a výdechy. Často se využívá i v náročnějších životních situacích, když se člověk potřebuje „vzpamatovat“ neboli rozdýchat danou situaci. Dalším kladným dechovým cvičením je i počítání nádechů a výdechu před

spaním. Soustředíme se na počet výdechů a nádechů a tato technika nám pomáhá oprostit se od našich problémů a lépe se tak usíná.

Plný dech se skládá ze tří částí. První fází je nácvik břišního dechu (bráničního neboli dolního dechu). Nejlépe je pozorovatelný v lehu na zádech, kdy si položíme ruce či u menších dětí nějaký předmět například papírovou lodičku na břicho a pozorujeme jak nám ruka či určitý předmět na břicho klesá a stoupá. Snažíme se dýchat do břicha, aby byl zřetelný pohyb. V další fázi nacvičujeme hrudní dýchání. To znamená, že přesuneme ruce či pomůcku z břicha na hrudník a sledujeme opět, zda hrudník klesá a stoupá. Jako poslední, a to třetí fází je takzvaný podklíčkový dech. To znamená dýchání v horní oblasti hrudníku. Ruce přikládáme na oblast klíčních kostí a sledujeme, jak klesají a opět se zvedají. V ideálním dechovém cvičení všechny tři oblasti postupně spojíme a využíváme je při jednom nádechu všechny najednou.

Dechová cvičení můžeme obměňovat, využívat různé pomůcky jako jsou například pírká, brčka, pingpongové míčky, kuličky z různých lehkých materiálů, sklenici s vodou, píšťalky, flétny a další (Jucovičová a Žáčková, 2008).

4.3 RELAXACE S HUDBOU

Relaxace ve spojení s hudbou je velice častá a oblíbená. Často souvisí s vybavováním představ, což znali již lidé ve starověku. Ve starém Egyptě, Číně, Tibetu, ale i Řecku využívali lidé blahodárný vliv hudby na uvolnění těla a uvolnění duše. Schopnost, která umožňuje důkladně se uvolnit je potřeba opakovat, aby se osvojila. Opakovaná relaxace pomáhá nejen dospělým, ale i dětem zbavovat se vnitřního napětí a poté lépe zvládat nejrůznější problémy, jako například s usínáním, nervozitou, s úzkostí a s agresivitou.

Uvolňování a spojení s hudbou vytváří u dětí velice hluboký vztah k ní samotné. Tento vztah jim může vydržet celý život. Je tedy dobré mít při práci s dětmi vhodnou zásobu nahrávek. Pro děti je vhodná nejen klasická hudba, ale i moderní relaxační hudba, až po pomalé jazzové skladby.

Podle doby po kterou relaxaci provádíme, ji dělíme na relaxace delší a relaxace krátké. Relaxace delší mají většinou čtyři fáze a trvají půl až tři čtvrtě hodiny. Krátká relaxace neboli oddechová relaxace pro osvěžení trvá od několika sekund do deseti minut

maximálně. Pro jakoukoli relaxaci, nejen s hudbou, často platí klid v místnosti, ve které je relaxace prováděna, zavřená okna, odpojené telefony, ztlumená světla, rozdáme podložky, když je chladná podlaha a my nemáme podložky, relaxujeme v sedě. Je nutná úprava v rozestupech mezi dětmi, aby se navzájem nerušili.

Delší relaxace s hudbou má čtyři fáze. První fáze je uvedení do relaxace, další, a to druhou částí je vizualizace, třetí fáze je uvedení zpět do reality a nakonec relaxace je čtvrtá fáze reflexe, neboli sdílení zážitků.

Úvod do relaxace - při takové relaxaci je nutné vždy mluvit klidně a s pauzami. Slovy pomáháme k uvolnění celého těla, od prstů na nohou, přes kotníky, lýtka, kolena, stehna, pánev, břicho, hrudník, ramena, ruce, krk až po hlavu.

Vizualizace, druhá složka delší relaxace, při které vedeme relaxovaného k vybavování představ. Je důležité používat pouze kladné obrazy pozitivně laděné, nikdy nevyvoláváme nebezpečné obrazy a neuvádíme relaxovaného do negativní nálady. Toto platí dvojnásobně při relaxování s dětmi ve školce či ve školní družině, na táborech a při dalších pracích s dětmi. Nevyvoláváme obrazy jeskyň, sklepa, půdy a dalších pochmurných míst. Naopak se snažíme o navození příjemné a klidné atmosféry tak, aby se dítě nedostávalo do úzkostí. Příběh má vždy začátek, uvedení na místo kde se nacházíme, jaké je zde počasí, popis místa, barev, vůní.

Třetí fáze je vyvedení do reality neboli zpět do plného vědomí, která musí být vždy povolna. Čas, který byl potřeba k uvolnění na začátku relaxace by měl být poskytnut i při vyvádění zpět do reality. Postupně navracíme relaxovaného například odpočtem od deseti do nuly, postupným uvědomováním si svého těla a protažením.

Poslední částí je takzvaná reflexe, která funguje jako vyhodnocení celé relaxace. Všichni sedí v kruhu a vždy mluví jeden o tom, jaká pro něho byla relaxace, co všechno viděl a co v relaxaci prožil. Postupně předává slovo dalšímu. Tato část je důležitá stejně jako ostatní předešlé fáze relaxace. Při této fázi jsou relaxovaní ještě mnohdy hodně citliví, a mnohem více se svěřují. Je velice důležitá dobrá atmosféra a důvěra okolo relaxovaných jedinců. Tuto fázi lze započít třeba ve sdílení nejprve ve dvojicích či trojicích. Dále se dá vizualizace ztvárnit pomocí výtvarného projevu (Šimanovský, 2011).

4.4 JÓGA A POMALÁ POHYBOVÁ CVIČENÍ

„Jóga není náboženství. Je to věda o zdraví, mládí a propojení těla, duše a ducha.“

- Amit Ray, indický spisovatel a spirituální učitel

Jógová cvičení slouží obzvláště k protažení a posílení jednotlivých částí těla. Jógové polohy neboli pozice, které vycházejí z pohybů, jenž jsou přirozené některým zvířatům, ptákům, hmyzu. Mnohé jsou také inspirovány různorodými tvary rostlin. Pokud cvičení provádíme kvalitně, vědomě a pravidelně dýcháme a jsme uvolnění, tím pak naše tělo i mysl mohou pracovat vyváženě a rovnovážně. Proto pokud mluvíme o józe, mluvíme také o držení těla, rovnováhy a pružnosti, o síle a soustředěnosti a také sebedůvěře a vůli. To vše nám může poskytnout jóga (Pilařová, Bláhová, 2012).

Již od pradávna je Jóga kombinací fyzického, mentálního a spirituálního cvičení ze staré Indie. Samo slovo „jóga“ pochází z védského sanskrtu. Zde je slovo „judž“ spojeno s významem spojit, ovládat či znovuzrození. Hlavním cílem jógy je spojení svého těla, ducha a pocitů v jedno a vše nechat splynout v jedno se svou duší.

„Jóga neznamena sebezdokonalování, ale přijetí sebe sama.“

- Gurmukh Kaur Khalsa, americký učitel jógy

Jóga je dnes velice oblíbenou formou relaxace. Nejen u dospělých, ale i u dětí. V současné době je jóga velice často zařazována do hodin klasické tělesné výchovy na základních školách, ale také se velmi často vyskytuje při cvičení v mateřských školách.

V nynějším pojetí školních osnov je učitelům dána větší volnost ve výběru pohybových aktivit. Je kladen důraz na kompenzační a relaxační charakter hodin tělesné výchovy, kde kompenzujeme psychickou zátěž dětí ve škole, a to se stává nyní jedním z hlavních cílů předmětu tělesné výchovy. Cvičení by dětem, žákům mělo přinášet nové podněty, při čemž mají možnost objevovat sami sebe i své pohybové možnosti a schopnosti. To má mít za účinek vyrovnat se dobře s krátkodobým psychickým, ale i psychickým přetížením. Jóga také vede k rozvoji fantazie a obratnosti (Krejčí, 1997).

Existuje mnoho jógových pozic, her a cvičení s pomalým pohybem, které jsou zaměřeny na děti, aby zaujaly. Ideální je prostředí, kde je ztlumené světlo a tichá

atmosféra. Při cvičení s dětmi se zaměřujeme na kreativitu a necháváme prostor dětské fantazii, například děti plavou ve vzduchu, děti nesou někomu křehký dárek, děti jsou vlnou nebo větrem. Při józe s dětmi se snažíme o tichou práci. Pokud dítě potřebuje něco říci, tak musí mluvit pouze potichu (Riefová, 1999).

Prvky jógy lze převést i na specifické prostředí dětských oddělení v nemocnici. Vzhledem ke zdravotnímu a psychickému stavu dětských pacientů nelze využít veškeré pozice jógy, avšak lze praktikovat cviky k uvolnění negativní energie, správnému dýchání a protažení.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je založena na aktivní práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie v Pardubické krajské nemocnici. Výstupem této bakalářské práce je zmapování možností využití výtvarných a relaxačních činností, které se budou moci využít při práci s dětmi v takto specifickém prostředí. Nejde pouze o práci s dětmi, ale je nutné podotknout, že práce musí být přizpůsobena ke zdravotnímu stavu dítěte. Vždy s ohledem na fyzickou, ale i psychickou stránku dítěte.

Ačkoliv se společnost rychle mění a vyvíjí, především technologicky, mohlo by se zdát, že výtvarná výchova je upozaděna. Při výtvarné činnosti dochází k tolika důležitým procesům, dochází ke sdílení zážitků, k utváření nových postřehů a názorů, uvolňování emocí a rozvoji estetického citění. Tedy cílem mého projektu bylo zjistit, jaký vliv mají výtvarné a relaxační činnosti na dětské pacienty dětské chirurgie. Jako další cíl bylo vytvořit zásobník výtvarných relaxačních činností, které se dají využít v takto specifickém prostředí.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit jaké výtvarné a relaxační činnosti lze využít při práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie. Dílčím cílem bylo zjistit pomocí dotazníkového šetření, jaký význam má využití výtvarných a relaxačních činností u hospitalizovaného dítěte.

5 I. ČÁST VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce zjišťuje účinnost výtvarných, relaxačních činností při práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie. Praktická část je rozdělena na dvě části. V první části je popsán sborník činností, které lze praktikovat v takto specifickém prostředí. Ve druhé části je využito dotazníkové šetření, které se zaměřuje na pohled zákonných zástupců na činnost školy při nemocnici. Zároveň zjišťuje, zda zákonní zástupci věděli o funkci nemocniční školy a jak byli s prací pedagogů spokojeni.

5.1 Uvedení do problematiky orientované části bakalářské práce

Činnost školy při nemocnici se pro dětské pacienty stává komplexní součástí léčebné péče. Otázkou zůstává, jak však vidí činnost školy zákonní zástupci.

5.2 Cíle prakticky orientované části bakalářské práce

Hlavní cíle

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké výtvarné a relaxační činnosti lze využít při práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie.

Dílčí cíle

Zjistit pomocí dotazníkového šetření jaký význam má využití výtvarných a relaxačních činností u hospitalizovaného dítěte.

Hypotézy

Pro tuto bakalářskou práci byli stanoveno pět základních hypotéz.

1. Většina zákonných zástupců hospitalizovaných dětí na oddělení dětské chirurgie v Pardubické krajské nemocnici ví o škole při nemocnici.
2. Zákonní zástupci hospitalizovaných dětí jsou spokojeni s nabídkou činností pro děti ze strany nemocniční školy.
3. Z pohledu zákonných zástupců zohledňují pedagogičtí pracovníci fyzický i psychický stav dětského pacienta.
4. Dítě při nástupu do nemocnice projevuje změnu v chování.
5. Z pohledu zákonných zástupců hospitalizovaných dětí odpovídaly podmínky, vybavení a celková práce pedagogů nemocniční školy stavu dítěte.

5.3 METODY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pro získání podkladů ke zpracování druhé části výzkumného šetření byla využita forma nestandardizovaného anonymního dotazníku. Dotazník dle Chrásky (2007) patří mezi nejčastější metody sběru dat. Je to především soustava předem předpřipravených otázek, které jsou promyšlené a seřazené. Metoda dotazníkového šetření byla zvolena, protože umožňuje poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od většího počtu respondentů.

Dotazníkové šetření probíhalo od ledna 2019 do února 2019. Dotazník byl vytvořen pro zákonné zástupce hospitalizovaných dětí. V dotazníku byly použity otázky s uzavřenou odpovědí. Bylo použito celkem 11 otázek. Dotazník byl zcela anonymní a dobrovolný. Vyplňování dotazníku trvalo přibližně 5 minut. Vzor dotazníku je součástí příloh (příloha A). Celkem bylo získáno 25 vyplněných dotazníků. Odpovědi byli zaznamenány pomocí grafů a slovních komentářů. Všechny byly správně vyplněny, proto nemusel být žádný z nich vyřazen.

6 VÝTVARNÉ A RELAXAČNÍ ČINNOSTI

Tabulka 1 – Podzimní paleta.

Název činnosti	Podzimní paleta
Cíl	Rozvoj výtvarné tvořivosti, jemné motoriky a vnímání barev.
Výtvarná technika	Malba
Počet zúčastněných dětí	3
Pomůcky	Bílá čtvrtka A4, tempery, štětce, kelímek s vodou, ubrus
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Využití přírodního materiálu (barevné podzimní listí). • Řízený rozhovor na téma: Kouzlo podzimní přírody. • Brainstorming na téma podzim. • Výzdoba oddělení dětské chirurgie.
Popis činnosti	<p>Nejprve jsme si společně s dětmi nachystali pracovní plochu (ubrus na pracovní stůl, kelímek s vodou, štětce, tempery). Poté jsme začali s malbou na předem připravený papír. Barvy jsme mezi sebou míchali a kombinovali. Zkoušeli jsme experimentovat. Podle fyzické a psychické zdatnosti hospitalizovaných dětí lze v činnosti pokračovat s kombinací malby a použití nůžek k vystřihování konkrétního motivu z předchozí malby. Vystřižený motiv jsme dále kombinovali s barevným papírem. Když byla činnost dokončena, uklidili jsme s dětmi pracovní plochu a udělali společnou výstavu.</p>
Závěr	Společně jsme si prohlédli výstavu malovaných obrazů a komentovali je. Během rozhovoru o našich výtvorech, šestnáctiletý chlapec byl velice udiven, jak se mu dílo zdařilo, a díky činnosti byl příjemně naladěný po celý zbytek dne.
Reflexe činnosti	Děti dopředu věděly, že budeme tvořit pomocí temperových barev. Většina z nich tuto techniku již znala, tím pádem již

	věděly, jak taková malba probíhá. Děti s temperou uměly pracovat, avšak se bály míchání barev. K tomuto kroku jsem je pozvolna navedla a všechny děti byly ze svých výtvorů příjemně překvapeni.
Příloha č. 2	Obrázek č. 1,2

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 2 – Barevný palouček.

Název činnosti	Barevný palouček
Cíl	Rozvoj fantazie, jemné motoriky, relaxace, seznámení s atypickým výtvarným nástrojem – pěna na holení.
Výtvarná technika	Tisk
Počet zúčastněných dětí	6
Pomůcky	Bílá čtvrtka A4, pěna na holení, plastová deska, stěrka, dřevěné špejle, ubrus, ubrousky, barevná tuš
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • K připravení dětí na činnost stačilo zmínit, že nás čeká kouzlení, a to s pomocí pěny a barev. • Úkolem bylo vykouzlit ten nejbarevnější palouček. • Jóga pro děti – pozice „duhy“ (malujeme pomocí pohybu rukou barevné pruhy duhy).
Popis činnosti	Nejprve jsme si společně s dětmi nachystali pracovní plochu. Dále jsme si připravili plastové desky, na které jsme nastříkali holicí pěnu. Pěnu jsme si hravě rozetřeli po desce a umyli si ruce. Pomocí dřevěných špejlí jsme kapali barevnou tuš na holicí pěnu. Špejlí jsme pěnu probarvovali a hráli si s barevnými kombinacemi. Poté jsme bílou čtvrtku přiložili na pěnu a udělali její otisk. Když byl otisk proveden, odstranili jsme plastovou desku s holicí pěnou. Pomocí stěrky jsme setřeli zbytek holicí pěny z papíru a krásně se nám odkryl barevný otisk. Každý zúčastněný si

	udělal několik otisků a nakonec jsme uklidili pracovní plochu.
Závěr	Děti byly nadšené z kouzelného triku a s dobrou náladou pokračovaly v dalších činnostech.
Reflexe činnosti	K mému překvapení většina dětí vytvořila za pomoci pěny, barevné tuše a dřevěné špejle krásně barevné obrázky. Předpokládala jsem, že děti budou nadšené z této výtvarné činnosti a vše dopadlo podle mého plánu.
Příloha č. 2	Obrázek č. 3,4,5,6

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 3 – Mozaika plná dlaní.

Název činnosti	Mozaika plná dlaní
Cíl	Rozvoj výtvarné tvořivosti, jemné motoriky, překonání studu, podpora spolupráce ve skupině, podpora komunikačních schopností.
Výtvarná technika	Kresba
Počet zúčastněných dětí	4
Pomůcky	Bílá čtvrtka A4, pastelové tužky v laku (Progresso)
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Všechny moje prsty, schovaly se v hrsti, spočítám je hned, jedna dva tři čtyři pět. • Hra s dlaněmi: Meleme, meleme kávu. • Ruce – to jsou dvojčata pro kluky a děvčata. Prsty – to jsou bratři, navždy k sobě patří (Jenčková, 2016).
Popis činnosti	Děti se při této činnosti musely na začátku seznámit mezi sebou a rozdělit si pracovní role. Každý měl za úkol na papíře nechat svůj obrys dlaní s pomocí dalšího účastníka. Společně vytvořily barevnou mozaiku pomocí pastelových tužek Progresso.
Závěr	Na závěr činnosti si děti mezi sebou položily hádanky, které se týkaly obrázků v mozaice. Dívka (7 let) našla v mozaice

	nejvíc obrazců: srdce, hokejka, hory, vítr, had, králík, kalhoty, bomba, náramek, náušnice, pastelka. Chlapec (11 let): šnek, srdce, had, kalhoty. Dívka (10 let): hory, hokejka, had, srdce. Chlapec (12 let): obličej, hokejka, strom, slza.
Reflexe činnosti	Spolupráci ve skupině jsem zvolila z několika důvodů: aby se děti mezi sebou lépe poznaly a opadl z nich počáteční ostych a nervozita. Díky společné práci se spoluúčastníci začali bavit a poznávat se mezi sebou, a tím se mezi nimi vytvořilo přátelské pouto.
Příloha č. 2	Obrázek č. 7

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 4 – Bubliny a zase ty bubliny.

Název činnosti	Bubliny a zase ty bubliny
Cíl	Rozvoj fantazie, jemné motoriky při foukání bublin a jejich otisků na papír, vnímání rozmanité barevnosti různých odstínů jedné barvy, relaxace – dechové cvičení
Výtvarná technika	Výtvarný experiment (tisk)
Počet zúčastněných dětí	4
Pomůcky	Bílá čtvrtka A4, ubrus, misky s vodou, jar, tempery, brčko
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Písnička: Bubliny, ty já mám rád, s bublinami jsem kamarád. • Chytání bublinek z bublifuku. • Sledování barevných odlesků bublin.
Popis činnosti	Připravili jsme si pracovní plochu. Na pracovní stůl jsme dali ubrus, dále jsme přichystali mističky s vodou a do nich jsme přidali odměrku jaru a lžičku barevné tempery. Takto jsme si připravili barvu červenou, modrou, zelenou, hnědou. Každý zúčastněný měl své vlastní brčko a pomocí něho v mističce vytvořil bubliny, a ty poté otiskl na připravenou

	čtvrtku. Proces jsme několikrát opakovali a na papírech se nám tvořily zajímavé obrazce.
Závěr	Kvůli zdravotnímu stavu některých dětí byla činnost ukončena, avšak některé děti mohly v činnosti pokračovat a vytvořit koláž.
Reflexe činnosti	Bála jsem se, zda činnost nebude časově příliš náročná v takto specifickém prostředí. Děti jsou často odváděny na zdravotní vyšetření, a proto je nutné mít připravenou činnost, kterou jsou děti schopny dokončit za kratší časový úsek. Byla jsem příjemně překvapena z reakcí dětí a jejich nadšení pro tuto výtvarnou činnost. Vše se podařilo a děti si ještě dlouho po ukončení činnosti své výtvořiny prohlížely.
Příloha č. 2	Obrázek č. 8,9,10,11

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 5 – Enkaustika.

Název činnosti	Enkaustika
Cíl	Rozvoj výtvarné činnosti, jemná motorika, vnímání rozmanité barevnosti různých odstínů jedné barvy, rozvoj fantazie, seznámení se s atypickou výtvarnou technikou – enkaustika.
Výtvarná technika	Enkaustika
Počet zúčastněných dětí	5
Pomůcky	Žehlička na enkaustiku, barevné voskovky, dřevěné špejle, noviny, papíry na enkaustiku
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámení s novou výtvarnou technikou.
Popis činnosti	Připravili jsme si pracovní plochu. Pokryli jsme stoly novinami a nechali rozežhřát žehličky na enkaustiku. Rozdělili jsme si papíry a barevné voskovky. Techniku jsme si nejprve ukázali, jak správně nahřát barevný vosk a jak s ním dále pracovat na papíru. Poté již každé dítě začalo

	s tvořením a každý si udělal několik papírových základů a dále pokračoval s vyrýváním symbolů do vosku dřevěnou špejlí.
Závěr	Závěrem činnosti jsme uklidili pracovní plochu, hotové výrobky jsme vystavili na pracovní stůl a udělali jsme si výstavu. Každé dítě mohlo svůj výtvar okomentovat a poukázat na další, který ho zaujal.
Reflexe činnosti	Činnost, kde děti mohly použít zajímavou a neobvyklou výtvarnou techniku, kterou doposud ve výtvarné tvorbě nepoužily, děti velice bavila. Výrobky se dětem moc povedly a věřím, že díky této zkušenosti budou do budoucna vyhledávat další zajímavé výtvarné techniky.
Příloha č. 2	Obrázek č. 12,13,14,15

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 6 – Velikonoční foukačka.

Název činnosti	Velikonoční foukačka
Cíl	Rozvoj kreativity a fantazie, rozvoj jemné motoriky při foukání do brčka, relaxace – dechové cvičení
Výtvarná technika	Akční tvorba
Počet zúčastněných dětí	2
Pomůcky	Bílá čtvrtka A4, barevná tuš, brčka, dřevěná špejle
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Řízený rozhovor na téma Velikonoce. • Velikonoční barvy a jejich význam. • Závody – foukání brčkem do pěnových míčků.
Popis činnosti	Rozdali jsme si čtvrtky a připravili barevné tuše. Děti kapaly barevnou tuš pomocí dřevěné špejle na papír, pomocí brčka rozfoukávaly kapky barevné tuše po celé ploše bílého papíru. Po zaschnutí barevných skvrn jsme využili černou tuš pro dokreslení libovolného velikonočního obrázku.

Závěr	Oba výrobky jsme si vystavili v herně na oddělení dětské chirurgie.
Reflexe činnosti	Při této činnosti jsem zjistila, že tuto výtvarnou činnost lze využít i s dětmi upoutanými na lůžku.
Příloha č. 2	Obrázek č. 16

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 7 – Drak.

Název činnosti	Drak
Cíl	Rozvoj fantazie, rozvoj jemné motoriky při střihání, rozvoj prostorového vnímání
Výtvarná technika	Prostorová tvorba
Počet zúčastněných dětí	4
Pomůcky	Plato od vajec, temperové barvy, třpytky v lepidle, lepidlo, tavná pistole, nůžky, čtvrtka
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Vyprávění pohádky o jednohlavém drakovi. • Jóga pro děti – pozice „lva“ (uvolňování energie a emocí).
Popis činnosti	<p>Nejprve jsme si s dětmi ve skupině rozvrhli práci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Barvení plat na vejce pro základ dračího těla a hlavy, zdobení lepidlem se třpytkami. 2. Vytváření dračích očí z papíru a barevných plamínek z papíru. 3. Vytváření dračích nožiček z papíru. <p>Společné tvoření draka pomocí tavné pistole a pedagoga.</p>
Závěr	Nakonec činnosti společné dotváření detailů draka a vzájemná pomoc mladším účastníkům od starších účastníků.
Reflexe činnosti	Rozdělení práce mezi jednotlivé děti musela být zvolena tak, aby byl drak dokončen v určitém časovém horizontu.

	Vzhledem k hospitalizaci dětí a jejich zdravotnímu stavu a psychické kondici.
Příloha č. 2	Obrázek č. 17

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

Tabulka 8 – Bob a Bobek – králíci z klobouku.

Název činnosti	Bob a Bobek - králíci z klobouku
Cíl	Podpora spolupráce ve skupině, podpora komunikačních schopností, rozvoj výtvarné tvořivosti a jemné motoriky, relaxace
Výtvarná technika	Prostorová tvorba
Počet zúčastněných dětí	6
Pomůcky	Papír, nůžky, fixy, černá a bílá čtvrtka, lepidlo
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> Sledování pohádky Bob a Bobek -králíci z klobouku.
Popis činnosti	Při sledování pohádky Bob a Bobek - králíci z klobouku jsme trhali papír a dělali jsme z něho drobné kuličky. Kuličky byly poté použity na vyplnění králíků pomocí lepidla, kteří byli vystřiženi z bílé čtvrtky. Poté byly králíkům dokresleny oči a nos. Děti společně z černé čtvrtky slepily klobouk a na jeho povrch přilepily vyrobené králíky.
Závěr	Klobouk byl zhotoven a odeslán do výtvarné soutěže Království pohádek.
Reflexe činnosti	Z této prostorové tvorby jsem z počátku měla poněkud obavy, protože tato činnost je v takto specifickém prostředí velice časově náročná. Nakonec však práce dopadla velice dobře a děti byly v dalším měsíci odměněny cenou poroty.
Příloha č. 2	Obrázek č. 18

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

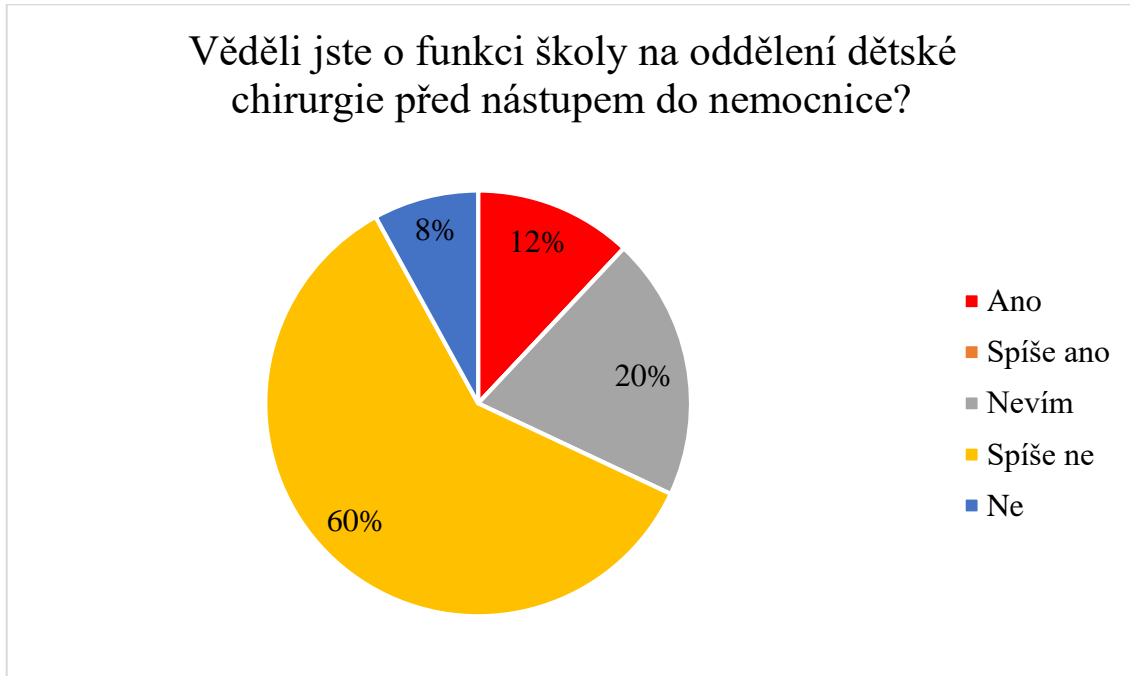
Tabulka 9 – Krtek.

Název činnosti	Krtek
Cíl	Rozvoj fantazie, rozvoj jemné motoriky při stříhání nůžkami, seznámení s atypickou výtvarnou technikou
Výtvarná technika	Prostorová tvorba
Počet zúčastněných dětí	3
Pomůcky	Balónek, barevný papír, papírové ubrousky, tekuté lepidlo Hercules, fixy, tempery, miska
Motivace	<ul style="list-style-type: none">• Prohlížení obrázkové knížky Veselá kniha o malém Krtkovi.
Popis činnosti	Nejprve jsme nafoukli balónek, připravili jsme si tekuté lepidlo do misky, papírové ubrousky jsme postupně namáčeli v tekutém lepidle a přikládali na balónek. Postupně jsme vytvarovali tělo krtka. Než nám lepidlo zatuhlo, připravili jsme si z barevného papíru podstavec pod krtka. Dále jsme pomalovali krtka pomocí temper a z bílého papíru jsme vystříhli oči a dobarvili je za pomoci černé fixy a dodělali detaily na postavičce krtka.
Závěr	Po ukončení činnosti jsme nechali postavičku uschnout a poté jsme si ji všichni prohlídli, jak se nám postava krtka zdařila.
Reflexe činnosti	Tento typ tvoření byl pro děti neobvyklý, ale velice zábavný. Vzhledem k časovému rozsahu práce se vše zdařilo.
Příloha č. 2	Obrázek č. 19

Zdroj: Lucie Kroupová, 2019 (vlastní šetření)

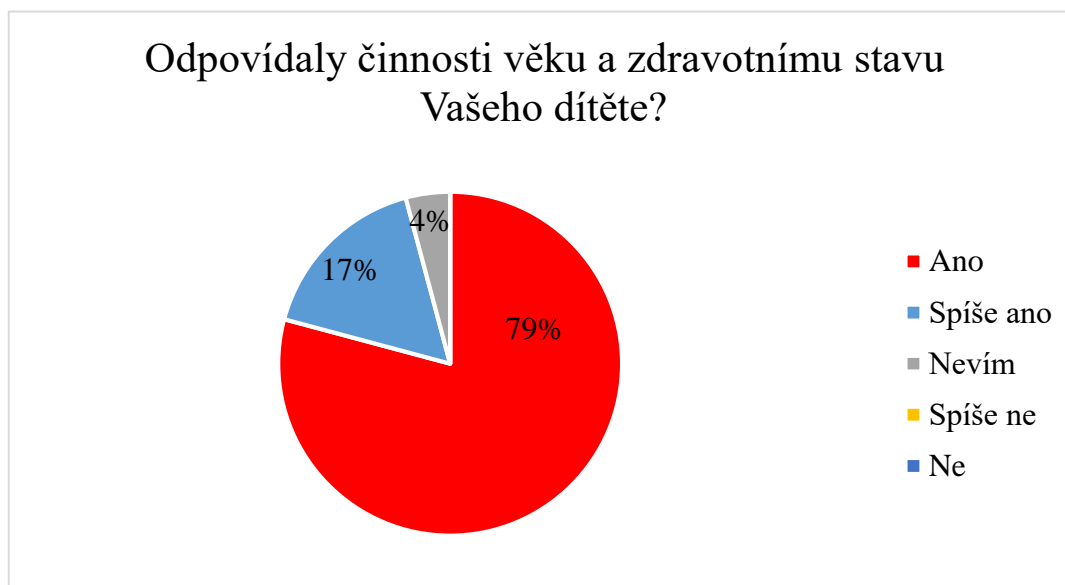
7 II. ČÁST VÝZKUMU

Graf 1 – Otázka č. 1: Věděli jste o funkci školy na oddělení dětské chirurgie před nástupem do nemocnice?

Graf č. 1: zobrazuje informativnost zákonných zástupců o funkci školy na oddělení dětské chirurgie. 60% dotazovaných respondentů odpovědělo na tuto otázku odpovědí, „Spíše ne“. 20% zákonných zástupců uvedlo odpověď „Nevím“. Další část respondentů uvedla odpověď „Ano“, tedy 20% a 8% uvedlo odpověď „Ne“. 0% získala odpověď, „Spíše ano“.

Graf 2 – Otázka č. 2: Odpovídaly činnosti věku a zdravotnímu stavu Vašeho dítěte?

Graf č. 2 ukazuje, že většina dotazovaných respondentů na otázku která se týká činností, které odpovídaly zdravotnímu stavu a věku dítěte odpověděla „Ano“, a to 79%. 17% odpovědělo kladnou odpovědí „Spíše ano“ a 4% dotazovaných uvedlo odpověď „Nevím“. Odpověď „Spíše ne“ a „Ne“ nebyla u žádného respondenta použita.

Graf 3 – Otázka č. 3: Máte pocit, že díky činnostem bylo Vaše dítě v lepším psychickém stavu?

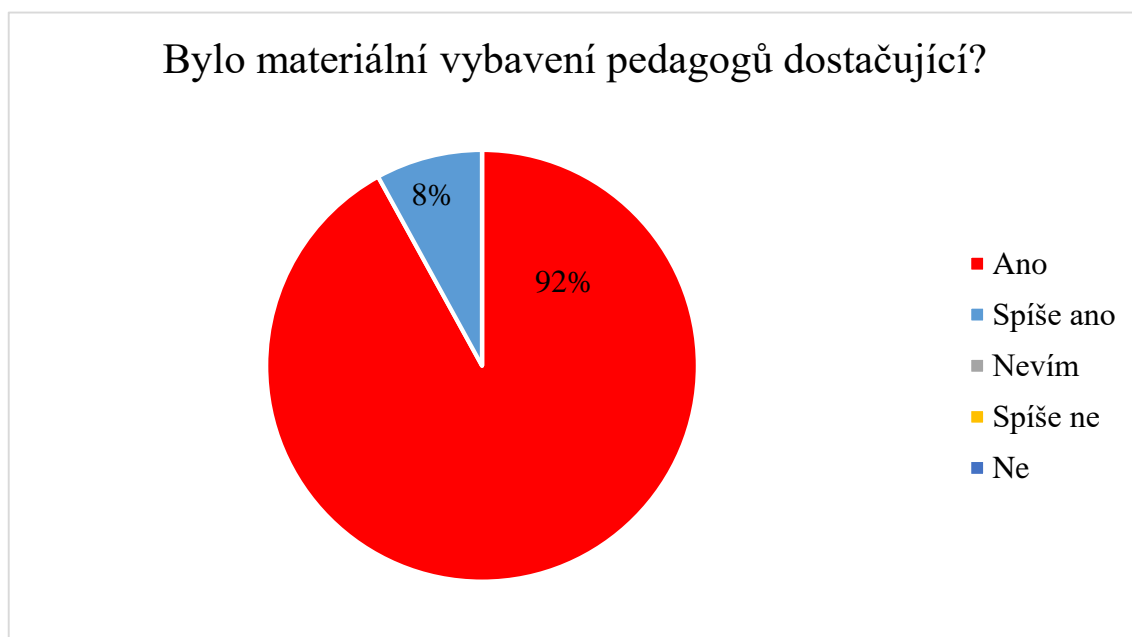
Graf č. 3: U tohoto grafu můžeme pozorovat využití pouhých dvou odpovědí. 72% dotazovaných odpovědělo na otázku „Ano“ a dalších 28% uvedlo kladnou odpověď „Spíše ano“. Z toho vyplývá, že zákonní zástupci hospitalizovaných dětí byli spokojeni se stavem svého dítěte v nemocnici díky činnostem nemocniční školy.

Graf 4 – Otázka č. 4: Domníváte se, že prostředí herny je správně přizpůsobeno pro práci s dětmi?

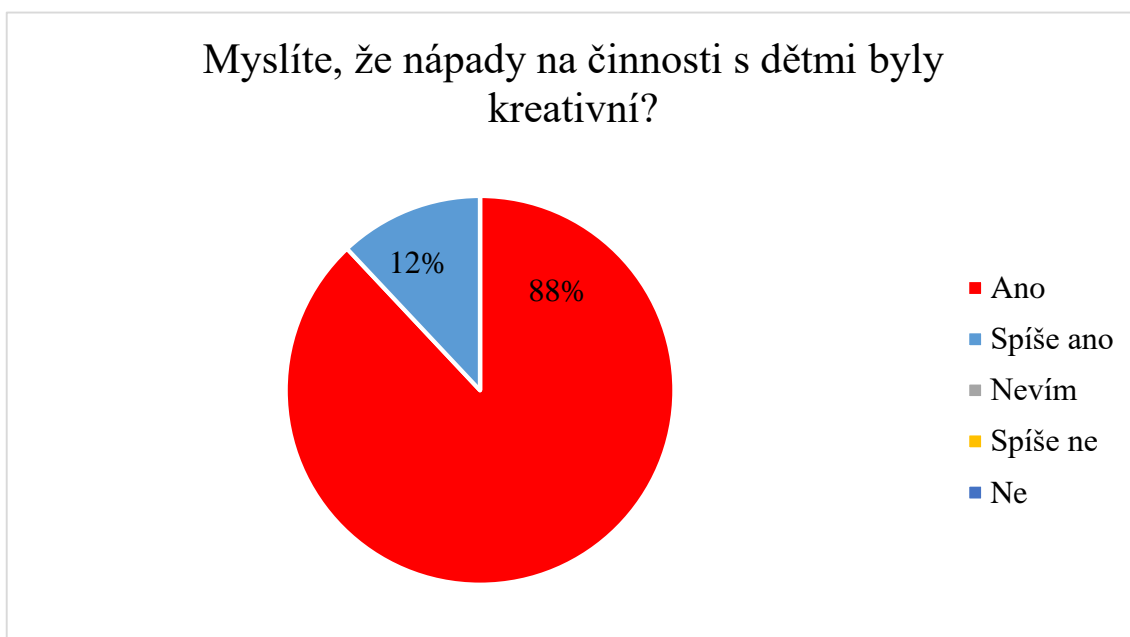
Graf č. 4: U otázky, která se týkala prostředí herny na oddělení dětské chirurgie, zda je správně přizpůsobena pro činnosti s dětmi odpověděla většina dotazovaných zákonných zástupců kladně a to 88% odpovědělo „Ano“ a 12% „Spíše ano“.

Graf 5 – Otázka č. 5: Bylo materiální vybavení pedagogů dostačující?

Graf č. 5: další otázka zněla, zda materiální vybavení pedagogů bylo dostačující. Na pátou otázku odpovědělo 92% dotazovaných respondentů „Ano“ a zbylých 8% zvolilo odpověď „Spíše ano“. U tohoto nebyla označena odpověď „Nevím“, „Spíše ne“ ani „Ne“.

Graf 6 – Otázka č. 6: Myslíte, že nápady na činnosti s dětmi byly kreativní?

Z grafu č. 6 vyplývá, že 88% dotazovaných respondentů si myslí, že činnosti při práci s hospitalizovanými dětmi byly kreativní, tudíž odpověděli kladnou odpovědí „Ano“ a 12% zákonných zástupců odpovědělo „Spíše ano“.

Graf 7 – Otázka č. 7: Zohledňovaly pedagogové při každodenních aktivitách s Vaším dítětem jeho psychický a zdravotní stav?

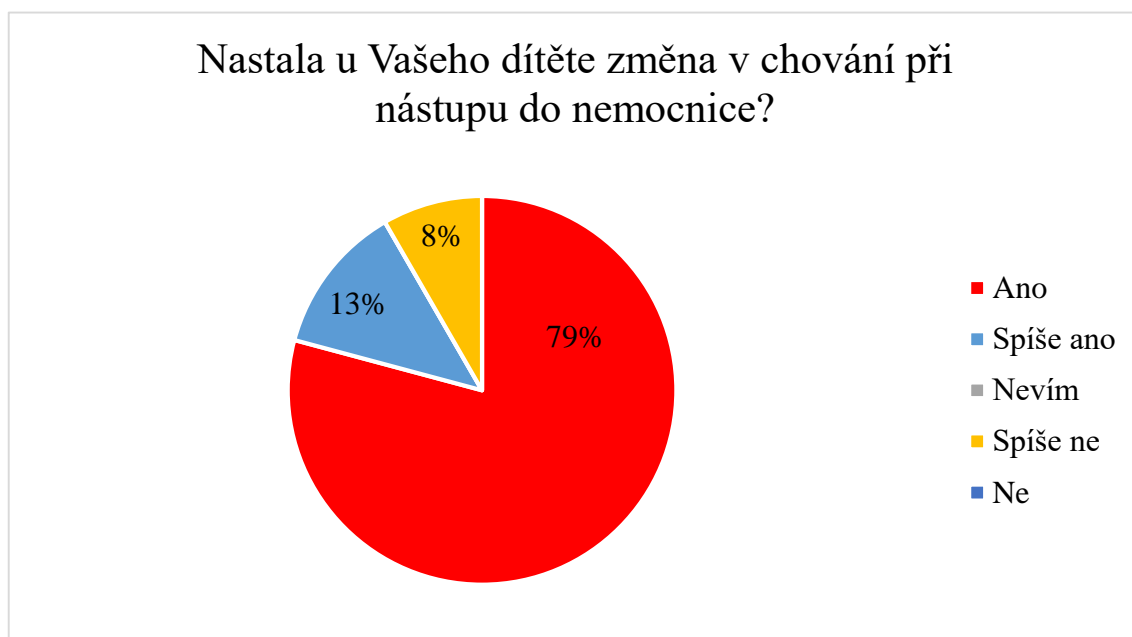
88% dotazovaných respondentů odpovědělo „Ano“ na otázku, zda pedagogové zohledňovali psychický, ale i fyzický stav hospitalizovaného dítěte při práci s ním. 12% dotazovaných odpovědělo na danou otázkou „Spíše ano“.

Graf 8 – Otázka č. 8: Usuzujete, že výtvarné a relaxační činnosti pomáhají dětem při pobytu v nemocnici?

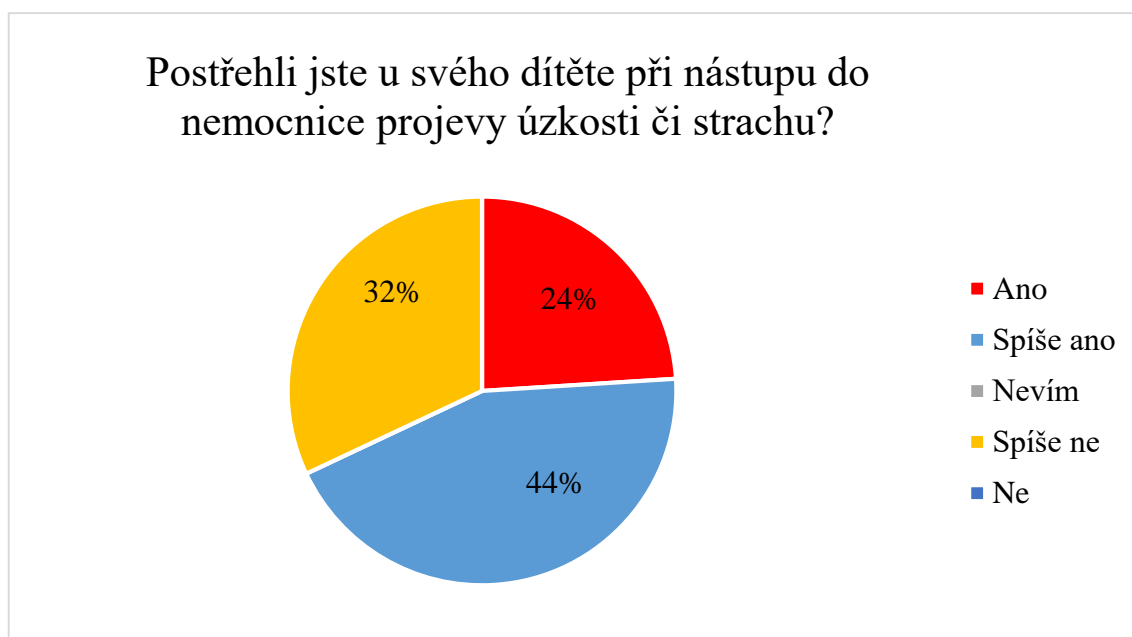
Graf č. 8 zobrazuje odpověď na otázku týkající se výtvarných a relaxačních činností a jejich pomoci dětem při pobytu v nemocnici. Pouhá 4% dotazovaných respondentů zvolilo otázku „Nevím“, další menší část 8% zvolila odpověď „Spíše ano“ a 88% dotazovaných odpovědělo na otázku „Ano“.

Graf 9 – Otázka č. 9: Nastala u Vašeho dítěte změna v chování při nástupu do nemocnice?

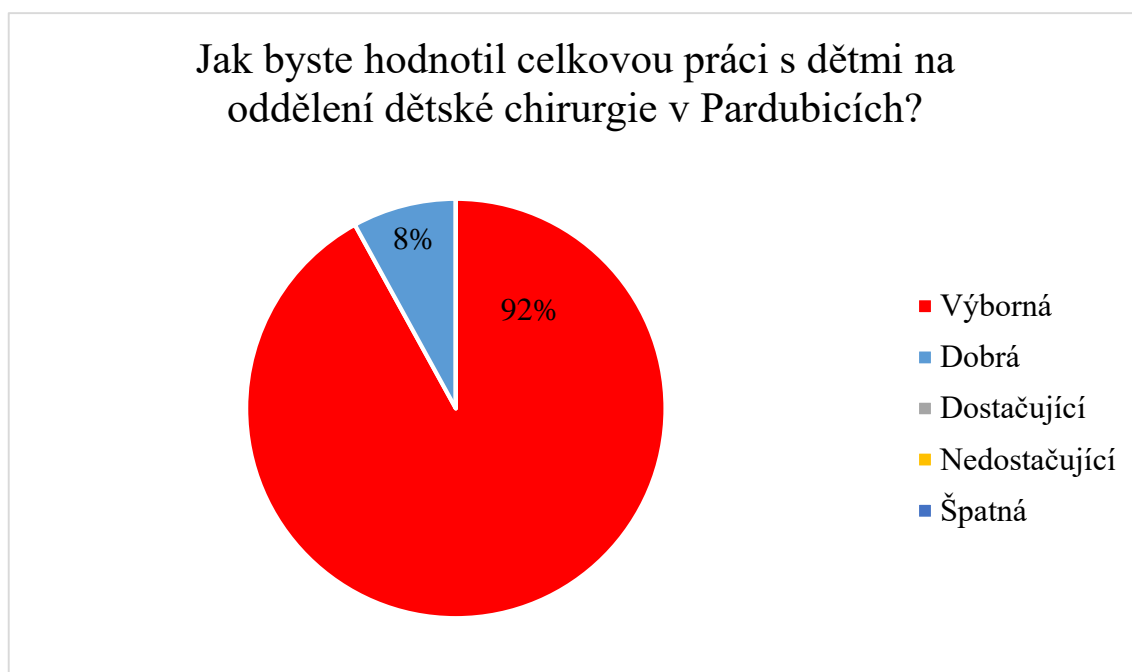
Nastala u Vašeho dítěte změna v chování při nástupu do nemocnice? Na tuto otázku zákonní zástupci odpovídali takto: 79% zvolilo odpověď „Ano“, 13% odpovědělo „Spíše ano“ a 8% dotazovaných zvolilo odpověď „Spíše ne“.

Graf 10 – Otázka č. 10: Postřehli jste u svého dítěte při nástupu do nemocnice projevy úzkosti či strachu?

Další otázka se týkala toho, zda zákonní zástupci hospitalizovaného dítěte postřehli při nástupu do nemocnice projevy úzkosti či strachu. Na tuto otázku bylo několik odlišných odpovědí. 44% dotazovaný odpovědělo na tuto otázku „Spíše ano“, 32% respondentů využilo odpověď „Spíše ne“ a 24% zákonných zástupců využilo odpověď „Ano“. U této otázky je zcela zřejmé, že chování dětí je zcela individuální a odlišné.

Graf 11 – Otázka č. 11: Jak byste hodnotil celkovou práci s dětmi na oddělení dětské chirurgie v Pardubicích?

Jako poslední jedenáctá otázka v dotazníku se týkala spokojenosti zákonných zástupců se školou při nemocnici a celkovou péčí o jejich dítěte, konkrétně se tato otázka týkala oddělení dětské chirurgie. 92% dotazovaných uvedlo odpověď, „Výborná“ a 8% zvolilo odpověď, „Dobrá“. Z těchto odpovědí usuzuji většinovou spokojenost s celkovou prací na oddělení dětské chirurgie. Nejen práce školy, ale i zdravotních pracovníků.

Pedagogové tvoří jakýsi komunikační most mezi zákonnými zástupci. Škola umožňuje nejen dětem na oddělení dětské chirurgie, ale i jejich rodičům jakýsi unik od nemocničního, sterilního prostředí k běžným rutinním věcem, jako je zpívání, výtvarné tvoření, hraní a v některých případech i výukou, únik od psychické zátěže v nemocnici.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá problematikou využití výtvarných a relaxačních činností při práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit jaké výtvarné a relaxační činnosti lze využít při práci s dětskými pacienty na oddělení dětské chirurgie a zjistit pomocí dotazníkového šetření, jaký význam má využití výtvarných a relaxačních činností u hospitalizovaného dítěte.

Bakalářská práce je rozdělena do 7 hlavních kapitol. První čtyři jsou teoretické a praktická část má 3 hlavní kapitoly. Teoretická část se zabývá popisem školy při nemocnici a jejich historií, dále dětskou kresbou. Kapitola s názvem Výtvarné techniky má několik podkapitol, jako je kresba, malba, grafika, prostorová a plastická tvorba a netradiční techniky. V těchto kapitolách jsou tyto výtvarné techniky stručně popsány. Ani ve čtvrté kapitole pod názvem Relaxace pomocí výtvarných technik nelze opomenout podkapitolu relaxační příběh, dechová cvičení, relaxace s hudbou, jóga a pomalá pohybová cvičení.

V praktické části byl vytvořen sborník výtvarných, relaxačních činností a dotazníkové šetření. Cílem bylo vytvořit zásobník již výše zmíněných činností pro tak specifické prostředí, pro dětské pacienty na oddělení dětské chirurgie. Dotazníkové šetření bylo naopak zaměřeno na zákonné zástupce dětských pacientů. Týkalo se nejen činností školy a míry spokojenosti.

Význam využívání výtvarných a relaxačních činností vyhodnotili i zákonní zástupci hospitalizovaných dětí. Dotazovaní respondenti v dotazníkovém šetření odpovídali v celkovém součtu kladnými odpověďmi. Na začátku bylo stanoveno pět základních hypotéz:

1. Většina zákonných zástupců hospitalizovaných dětí na oddělení dětské chirurgie v Pardubické krajské nemocnici ví o škole při nemocnici.
2. Zákonní zástupci hospitalizovaných dětí jsou spokojeni s nabídkou činností pro děti ze strany nemocniční školy.
3. Z pohledu zákonných zástupců zohledňují pedagogičtí pracovníci fyzický i psychický stav dětského pacienta.
4. Dítě při nástupu do nemocnice projevuje změnu v chování.

5. Z pohledu zákonných zástupců hospitalizovaných dětí odpovídaly podmínky, vybavení a celková práce pedagogů nemocniční školy stavu dítěte.

První hypotéza byla vyvrácena, protože 60% respondentů odpovědělo na otázku, zda věděli o funkci školy při nemocnici, „spíše ne“, 8% respondentů odpovědělo „ne“ a 20% dotazovaných využilo odpověď „nevím“. 88% dotazovaných vyvrátilo první hypotézu. Škola při nemocnici funguje již spoustu let, vytváří preventivní programy pro mateřské i základní školy, a i přes to není její funkce rozšířená do povědomí obyvatel. Druhá hypotéza byla potvrzena, protože 100% respondentů odpovědělo, že činnosti s dětmi byly kreativní a ohodnotili činnost školy známkou „výborně“ a „dobře“. Třetí hypotéza týkající se psychického a fyzického stavu pacienta, se 100% shodovala s odpověďmi respondentů. Zákonní zástupci byli spokojeni s prací pedagogů. Otázka: „Nastala u Vašeho dítěte změna v chování při nástupu do nemocnice?“, odpovědi na tuto otázku potvrdily čtvrtou hypotézu, 92% dotazovaných upozorovalo u svého dítěte změnu chování při nástupu do nemocnice. Pátá hypotéza: „Z pohledu zákonných zástupců hospitalizovaných dětí odpovídaly podmínky, vybavení a celková práce pedagogů nemocniční školy stavu dítěte“, byla potvrzena několika otázkami v dotazníku, na které většina respondentů odpovídala kladně, a celkové zhodnocení školy na konci dotazníku dopadlo výborně.

Funkce školy a její činnosti jsou pro hospitalizované dětské pacienty vytržením z bílého, sterilního prostředí na dětských odděleních v nemocnici. Škola v nemocničním prostředí zajišťuje nové pojetí zdravotní péče.

Nemocniční škola je především ke zkrácení a zpříjemnění času, které dítě tráví v nemocnici. I když se pobyt v nemocnici u plánovaných operací zkracuje, je však nadměru jasné, že taková péče jde ruku v ruce se zdravotním i psychickým stavem dítěte. Školy při nemocnici by měly i nadále být součástí komplexní péče o hospitalizované dítě.

Pobyt v nemocnici dnes již není tak děsivý jak býval, dnes dítě nemusí pobyt v nemocnici trávit samo, dítě může být přijato s rodičem, návštěvy mohou chodit po celý den, každou středu chodí děti rozveselovat klauni, pedagogové využívají kytaru, vyučují se jako ve škole, dělají se různé aktivity, jako jsou společenské hry, tvoření. Děti se

seznámí s personálem, novým prostředím, zařadí se do kolektivu. Aby nemělo strach z operace, provádí se příprava s loutkou „Péťa“, díky tomu děti ztrácejí obavy, se kterými do nemocnice přicházejí a zapomínají na strach.

Pedagog v nemocniční škole pečuje především o dobrý psychický stav dítěte, kojence, mladistvé a jejich rodiče. Cílem jeho práce není dítě vychovávat, poučovat, ale citlivě a laskavě ho provést všemi úskalími hospitalizace. Pedagog je „kamarád“, společník hospitalizovaného dítěte a navzájem se vnímají jako rovnocenní partneři, přijímá dítě takové, jaké je, i s jeho náladami a emocemi. Vždy jedná v zájmu dítěte a respektuje jeho práva. Úkolem pedagoga je především navázat kontakt s dítětem – vhodně dítě pozdravit, uklidnit, komunikovat s ním připraveně a přiměřeně k jeho náladě. Postupně u dítěte získává důvěru a vhodnými prostředky pomáhá dítěti porozumět nové situaci, vyrovnat se s léčbou a pobytem v nemocnici.

Mezi netradiční formy práce na dětském oddělení patří arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie, pohybové formy, zooterapie a další formy spolupráce využití volného času v nemocnici. Arteterapie v širším slova smyslu znamená léčbu uměním, je to mladá disciplína, je vymezena jako druh psychoterapie. Využívá se ve výchovném procesu, v sociální a klinické praxi. Mezi metody arteterapie řadíme volný výtvarný projev, tematický výtvarný projev, skupinové výtvarné činnosti, řízený výtvarný projev, výtvarný projev při hudbě a muzikomalba. Mezi techniky arteterapie můžeme řadit veškeré výtvarné techniky, které jsem využila v praxi a při psaní této bakalářské práce (Valenta, 2003).

Smyslem této bakalářské práce bylo vyzkoušet a uvést do praxe nové výtvarné a relaxační techniky, které se dají využít v takto specifickém prostředí s časovým omezením. Cílem bylo ukázat, že i tyto činnosti lze zařadit do každodenní práce s dětmi v nemocnici, nejen kreslení a malování pomocí pastelek, proto jsem pro tuto bakalářskou práci vybrala 9 netradičních výtvarně-relaxačních činností, abych poukázala na možnou realizaci i v jiných zdravotnických zařízeních. Prostředí nemocničních oddělení je bílé a sterilní, plně zdravotnického personálu, avšak díky těmto činnostem vracíme dětské pacienty k běžné rutině, a tak si děti připadají jako ve škole, a ne jako v nemocnici.

Do budoucna plánuji rozšíření mého portfolia aktivit s dětskými pacienty. Nyní využíváme pro modelování obyčejnou barevnou modelínu, která se skvěle hodí na tvoření i na relaxaci, je vhodná i pro děti upoutané na lůžku, do budoucna se chci pokusit zařadit i modurit a modelovací hlínu. Jelikož se s dětmi připravujeme na operace několikrát týdně a snažíme se připravovat ve skupině, ráda bych tedy zařadila další skupinové aktivity, nejen výtvarného charakteru, aby se děti seznámily, našly kamarády, zbavily se ostychu, bylo pro ně prostředí příjemnější a fungovaly jsme jako „normální“ škola. Každé pondělí, středu a pátek jsme přidali do aktivit zpívání s kytarou. Tento trend jsme zavedli před 2 lety a stal se populární i mezi zdravotníky na oddělení a kytara vnese do nemocničního prostředí jinou, příjemnější atmosféru. V této době se nově zařazujeme do výtvarných soutěží, které mohou být motivací pro hospitalizované dítě.

Tato bakalářská práce může být inspirací pro školy při zdravotnických zařízeních a motivací pro experimentování s novými výtvarnými a relaxačními činnostmi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BADEGRUBER, Bernd a Friedrich PIRKL. *Příběhy pomáhají s problémy: metodika a 60 příběhů pro mateřské školy, základní školy a rodiče*. Praha: Portál, 1994. Výchova dětí od 3 do 8 let. ISBN 80-85282-90-9.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Kreslete si s námi*. Vyd. 2. Praha: Aventinum, 1997. ISBN 80-7151-015-7.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Přeložil Alena LHOTOVÁ, přeložil Hana PROUSKOVÁ. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1.

FREYOVÁ, Lena. *Tvoření s pohádkou*. Ilustroval Kateřina ČUPOVÁ. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4396-7.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-106-5.

JASANOVÁ, Nadja. *Hudba, pohyb, kresba, slovo*. Praha: Svojtka a Vašut, 1990. ISBN 80-900259-1-9.

JENČKOVÁ, Eva. *Prstohrátky nejen se zvířátky*. Hradec Králové: Tandem, 2016. *Hudba v současné škole*. ISBN 978-80-86901-35-0.

Jóga: [náměty na pohybové aktivity pro děti předškolního věku]. Praha: Raabe, c2012. *Nebojme se pohybu*. ISBN 978--80-87553-50-3.

KREJČÍ, Milada. *Setkání s jógou: jóga jako prostředek rozvoje zdraví dětí na 1. stupni ZŠ*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1997. ISBN 80-7040-220-2.

- KŘÍŽOVÁ, Žaneta. *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-343-8.
- LIEBMANN, Marian. *Skupinová arteterapie: nápady, témata a cvičení pro skupinovou výtvarnou práci*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-864-3.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa : základní duševní potřeby dítěte : dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
- MÍČEK, Libor. *Duševní hygiena: vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických fakult oboru psychologie*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- MÜLLER, Else. *Příběhy z měsíční houpačky*. Přeložil Eliška ZÁVODNÁ. Praha: Portál, 1998. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-219-X.
- RIEF, Sandra F. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Praha: Portál, 1999. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-287-4.
- ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-129-x.
- ROESELVÁ, Věra. *Proudy ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 2000. ISBN 80-902267-3-6.
- ROESELVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, c1996. ISBN 80-902267-1-x.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-928-6.
- UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Raabe, [2017]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-333-9.

VALENTA, Milan. *Herní specialista v somatopedii*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-2440763-9.

ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Relaxace nejen pro děti s ADHD: máte neklidné, nesoustředěné dítě?*. 4. vyd. Praha: D + H, 2008. ISBN 978-80-903869-8-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/7-informace-pro-skoly-prizdravotnickych-zarizenich>

SEZNAM ZKRATEK

ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorder (porucha pozornosti s hyperaktivitou, hyperkinetická porucha)

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Podzimní paleta č. 1	III
Obrázek 2 – Podzimní paleta č. 2	III
Obrázek 3 – Barevný palouček č. 1	IV
Obrázek 4 – Barevný palouček č. 2	IV
Obrázek 5 – Barevný palouček č. 3	V
Obrázek 6 – Barevný palouček č. 4	V
Obrázek 7 – Mozaika plná dlaní	VI
Obrázek 8 – Bubliny a zase ty bubliny č. 1	VI
Obrázek 9 – Bubliny a zase ty bubliny č. 2	VII
Obrázek 10 – Bubliny a zase ty bubliny č. 3	VII
Obrázek 11 – Bubliny a zase ty bubliny č. 4	VIII
Obrázek 12 – Enkaustika č. 1	VIII
Obrázek 13 – Enkaustika č. 2	IX
Obrázek 14 – Enkaustika č. 3	IX
Obrázek 15 – Enkaustika č. 4	X
Obrázek 16 – Velikonoční foukačka.....	X
Obrázek 17 - Drak.....	XI
Obrázek 18 – Bob a Bobek – králíci z klobouku	XI

Obrázek 19 – Krtek.....	XII
-------------------------	-----

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Podzimní paleta.....	34
Tabulka 2 – Barevný palouček.	35
Tabulka 3 – Mozaika plná dlaní.....	36
Tabulka 4 – Bubliny a zase ty bubliny.	37
Tabulka 5 – Enkaustika.....	38
Tabulka 6 – Velikonoční foukačka.....	39
Tabulka 7 – Drak.	40
Tabulka 8 – Bob a Bobek – králíci z klobouku.	41
Tabulka 9 – Krtek.	42

Seznam grafů

Graf 1 – Otázka č. 1: Věděli jste o funkci školy na oddělení dětské chirurgie před nástupem do nemocnice?	43
Graf 2 – Otázka č. 2: Odpovídaly činnosti věku a zdravotnímu stavu Vašeho dítěte?	44
Graf 3 – Otázka č. 3: Máte pocit, že díky činnostem bylo Vaše dítě v lepším psychickém stavu?	45
Graf 4 – Otázka č. 4: Domníváte se, že prostředí herny je správně přizpůsobeno pro práci s dětmi?	46

Graf 5 – Otázka č. 5: Bylo materiální vybavení pedagogů dostačující?.....	47
Graf 6 – Otázka č. 6: Myslíte, že nápady na činnosti s dětmi byly kreativní?	48
Graf 7 – Otázka č. 7: Zohledňovaly pedagogové při každodenních aktivitách s Vaším dítětem jeho psychický a zdravotní stav?	49
Graf 8 – Otázka č. 8: Usuzujete, že výtvarné a relaxační činnosti pomáhají dětem při pobytu v nemocnici?.....	50
Graf 9 – Otázka č. 9: Nastala u Vašeho dítěte změna v chování při nástupu do nemocnice?	51
Graf 10 – Otázka č. 10: Postřehli jste u svého dítěte při nástupu do nemocnice projevy úzkosti či strachu?.....	52
Graf 11 – Otázka č. 11: Jak byste hodnotil celkovou práci s dětmi na oddělení dětské chirurgie v Pardubicích?	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník	I
Příloha B – Výsledky výtvarných činností	III

Příloha A – Dotazník

Vážená paní, Vážený pane,

obracím se na vás s prosbou o vyplnění tohoto jednoduchého dotazníku, který je zaměřen na zjištění míry spokojenosti s prací školy na oddělení dětské chirurgie.

Dotazník je anonymní, výsledky budou použity ke zpracování mé bakalářské práce na téma „Využití výtvarných a relaxačních činností při práci s pacienty na oddělení dětské chirurgie“

Za Vaši ochotu a čas věnovaný dotazníku děkuji.

Lucie Kroupová

1) Věděli jste o funkci školy na oddělení dětské chirurgie před nástupem do nemocnice?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

2) Odpovídaly činnosti věku a zdravotnímu stavu Vašeho dítěte?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

3) Máte pocit, že díky činnostem bylo Vaše dítě v lepším psychickém stavu?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

4) Domníváte se, že prostředí herny je správně přizpůsobeno pro práci s dětmi?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

5) Bylo materiální vybavení pedagogů dostačující?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

6) Myslíte, že nápady na činnosti s dětmi byly kreativní?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

7) Zohledňovali pedagogové při každodenních aktivitách s Vaším dítětem jeho psychický a zdravotní stav?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

8) Usuzujete, že výtvarné a relaxační činnosti pomáhají dětem při pobytu v nemocnici?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

9) Nastala u Vašeho dítěte změna v chování při nástupu do nemocnice?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

10) Postřehli jste u svého dítěte při nástupu do nemocnice projevy úzkosti či strachu?

- a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

11) Jak byste hodnotil/la celkovou práci s dětmi na oddělení dětské chirurgie v Pardubicích?

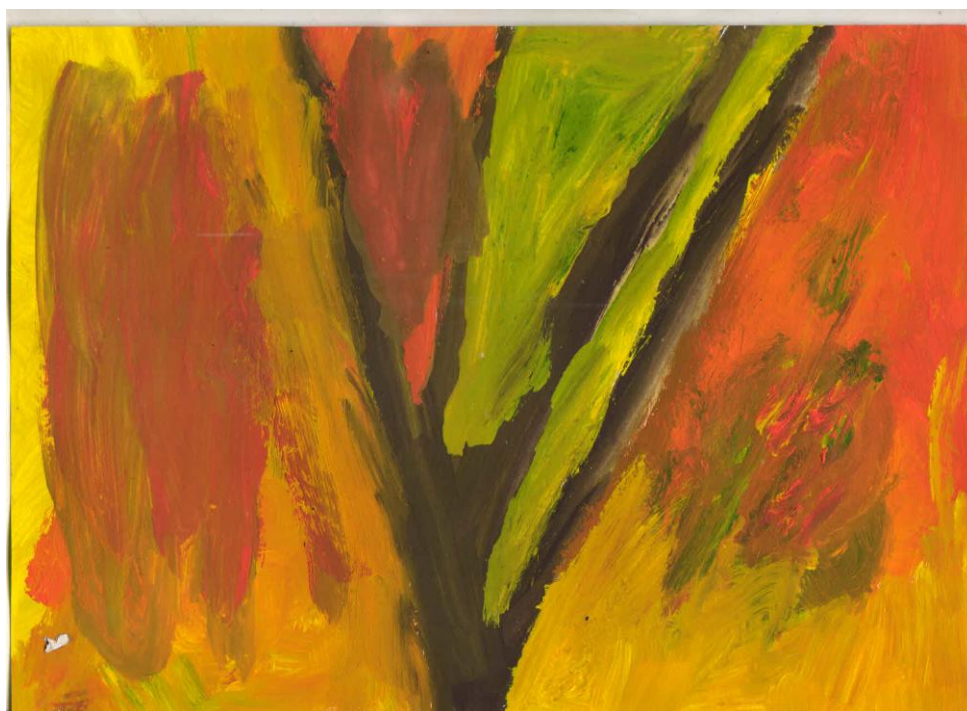
- a) Výborná b) Dobrá c) Dostačující d) Nedostačující e) Špatná

Příloha B – Výsledky výtvarných činností

Obrázek 1 – Podzimní paleta č. 1

Obrázek 2 – Podzimní paleta č. 2

Obrázek 3 – Barevný palouček č. 1

Obrázek 4 – Barevný palouček č. 2

Obrázek 5 – Barevný palouček č. 3

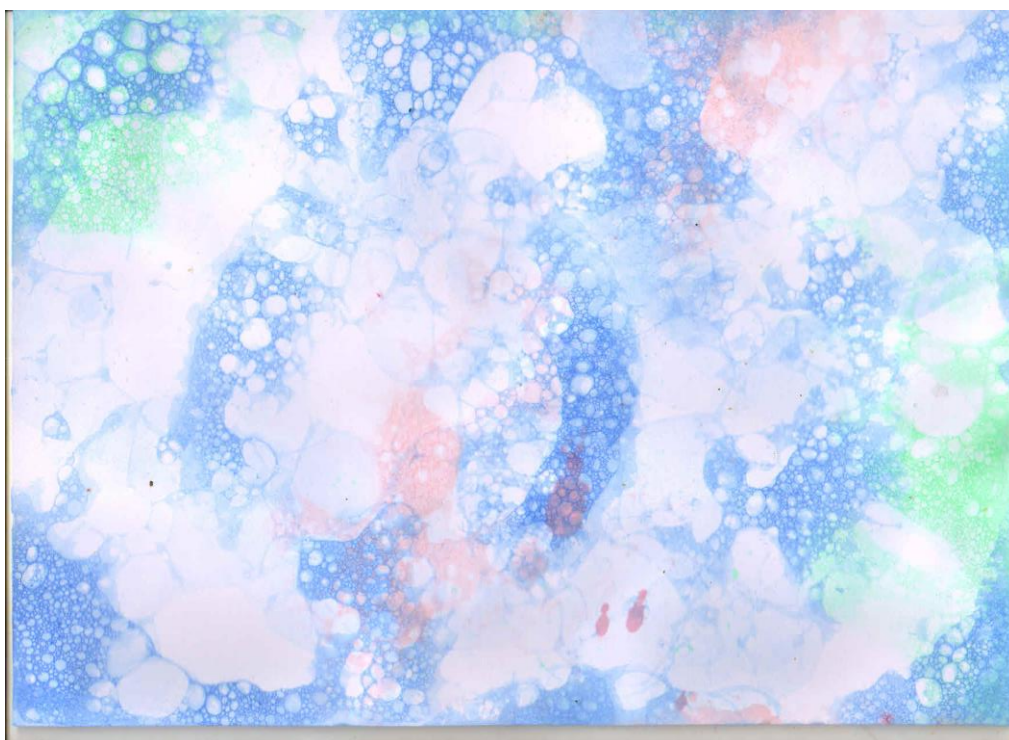
Obrázek 6 – Barevný palouček č. 4

Obrázek 7 – Mozaika plná dlaní

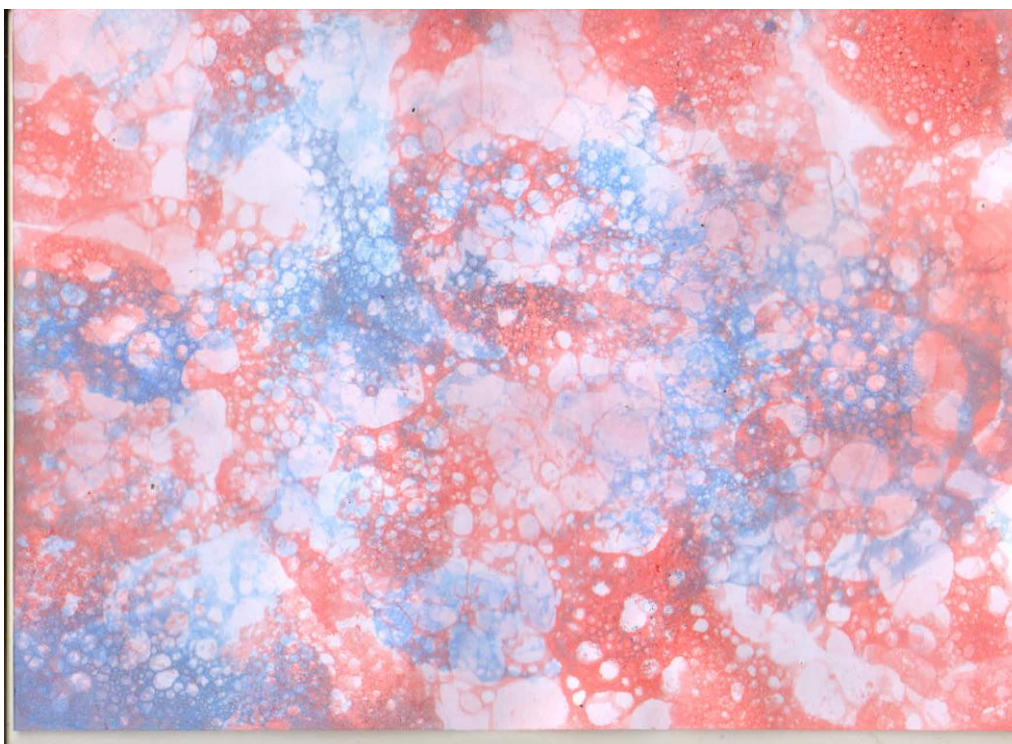
Obrázek 8 – Bubliny a zase ty bubliny č. 1

Obrázek 9 – Bubliny a zase ty bubliny č. 2

Obrázek 10 – Bubliny a zase ty bubliny č. 3

Obrázek 11 – Bubliny a zase ty bubliny č. 4

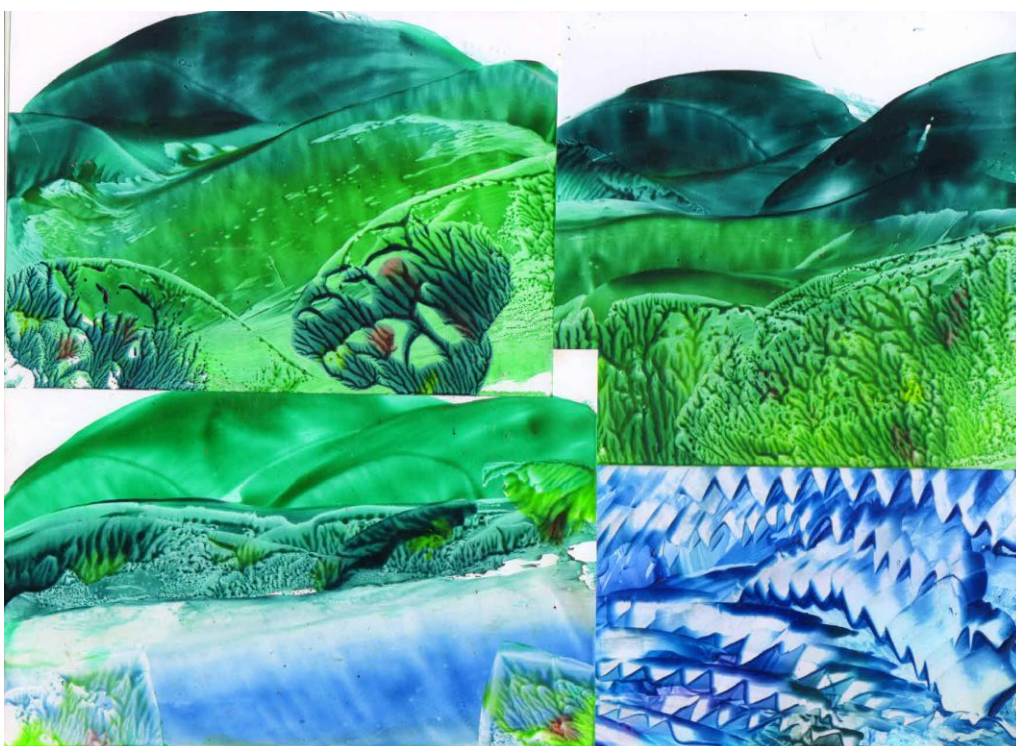
Obrázek 12 – Enkaustika č. 1

Obrázek 13 – Enkaustika č. 2

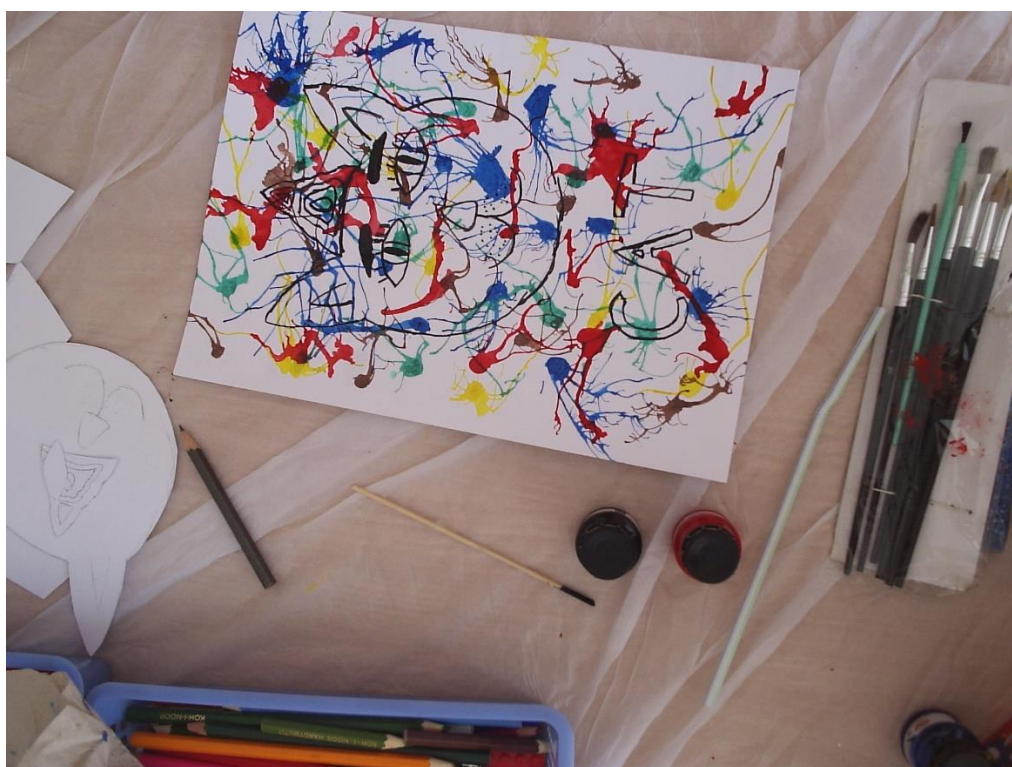
Obrázek 14 – Enkaustika č. 3

Obrázek 15 – Enkaustika č. 4

Obrázek 16 – Velikonoční foukačka

Obrázek 17 - Drak

Obrázek 18 – Bob a Bobek – králíci z klobouku

Obrázek 19 – Krtek

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Kroupová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Využití výtvarných a relaxačních činností při práci s pacienty na oddělení dětské chirurgie

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 11

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.